
UNITÁRIUS ÉLET

57. ÉVFOLYAM 5. SZÁM
2003. SZEPTEMBER-OKTÓBER

Kéthavonta megjelenő folyóirat

A TARTALOMBÓL

**Egy örökké emlékezetes nap:
1849. október 6.**

Egyházi hírek

Kereszténység és kultúra

A hit Isten ajándéka

Világvallások kertje – Szeged

Szervét Mihály 450 éve halt meg

Megemlékezések

Akik előttünk jártak...

In memoriam Gelei József

Egyházközségeink életéből

Ady Endre
ÖRÖK VÁGY

Ha ellobog majd ifjú lángom
Ha majd zokogni sem tudok
S a sok rommá verődött álmon
Dermedten összeroskadok.
Vajjon a megnyugvás tompa kínját
Érezni nem lesz oly nehéz?
Vagy vágyón fogom visszasírni
Az örök, kínos szenvedést?

Ha ellobog majd ifjú lángom
S örök megnyugvás int felém,
Milyen szellem fog felkeresni
Testemnek porladó helyén?...
Az örök vágy lángszellemének
Árnya kísért majd engemet,
Mert, hogy vágy nélkül elhamvadjak
Érzem, tudom, hogy nem lehet!

KÖZLEMÉNY

Tisztelt Adományozók!

Tájékoztatjuk Önöket, hogy 2002. évben felajánlott szja 1%-ára befolyt összeget (1 311 774 Ft) a Kuratórium döntése alapján csak részben használtuk fel. 280 000 Ft került kiírásra azok részére, akik még nem nyertek pályázatot számítógépre, ill. tartozékokra.

Budapesti Unitárius Egyházközség 50 000 Ft nyomtatók, festékek vásárlására

Debreceni Unitárius Egyházközség 70 000 Ft nyomtató, ISDN-kártya stb. vásárlására

Heltai Kft. 160 000 Ft számítógép vásárlásra nyújtott be pályázatot, amely összegeket meg is kapták.

A megmaradt 1 031 774 Ft-ot tartalékoltuk a Kuratórium döntése alapján ez év december hóra, hogy az összeget kicsit felkerekítve tudjuk megpályáztatni.

Az Unitárius Alapítvány Kuratóriuma köszöni mindazoknak a támogatóknak a bizalmát, akik felajánlásukkal Alapítványunkat jelölték meg kedvezményezettnek.

Dr. Beke Ildikó sk.
elnök

Gergely Felicián sk.
titkár

* * *

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Az Unitárius Alapítvány Kuratóriuma a 2002. évi szja 1%-ára befolyt összegből pályázatot hirdet.

A pályázat célja: Karitatív tevékenység, rendezvények szervezése, közösségi célt szolgáló felszerelések, berendezések beszerzése.

A pályázat összege: **1 100 000 Ft**,
azaz egymillió-egyszázezer forint.

A pályázat beadásának határideje: **2003. november 15.**

Pályázhatnak a Magyarországi Unitárius Egyház egyházközségei, szóránnyegyházközségei és egyházi szervezetei.

A pályázatokban kérjük feltüntetni a pályázó bankszámlaszámát is.

A pályázatokat az alábbi címre kérjük eljuttatni:

Unitárius Alapítvány, 1054 Budapest, Alkotmány u. 12.

Dr. Beke Ildikó sk.
elnök

Gergely Felicián sk.
titkár

X. BETLEHEMI JÁSZOL-KIÁLLÍTÁS JUBILEUMI PÁLYÁZAT

A Magyar Kézművességért Alapítvány (AMKA) és a Néprajzi Múzeum
– más szakmai szervezetekkel együttműködve –

„BETLEHEMI JÁSZOL”

címmel **10. alkalommal** hirdet nyilvános pályázatot hazai és határon túli kézművesek, hivatásos és műkedvelő alkotók részére.

Pályázni bármilyen e témában készült (Jézus születéséhez kapcsolódó, a betlehemi jelenetet, illetve szereplőit ábrázoló) alkotással lehet.

A jelentkezés határideje: **2003. november 3.**

Az alkotások beadásának helye és időpontja:
Néprajzi Múzeum, 2003. november 7-8-9.

A kiállítás anyagáról **Betlehemiképes könyv** készül,
amelyben minden kiállító egy-egy alkotása szerepelni fog.

További felvilágosítást, nevezési lapot, adatgyűjtő lapot és befizetési csekket Gergely Imrétől lehet kérni (Bp. V., Kálmán Imre u. 22., levélcím: 1392 Bp. 62. Pf. 289.)

Tel.: 354-3146, 30/394-6010

E-mail: amka@chello.hu

DRÁMAPÁLYÁZAT A MUE PÁLYÁZATHIRDETÉSE

* A drámapályázat tárgya egy Dávid Ferenc jellemét, sorsát bemutató darab.

* Terjedelmi szempontokból annyi megkötés szükséges, hogy egy normál színelőadásba beilleszthető legyen, két vagy három felvonásos.

* I. helyezetteknek 200 000 forintot, s a mű kiadását és egyházi szervezésben történő ősbemutatóját kellene felajánlani. II. és III. helyezett 100 000 illetve 50 000 forintot és könyvjutalmat kap. Főnn kell tartani a jogot a pályázat eredménytelenné nyilvánításához arra az esetre, ha csak fércművek születnének.

Leadási határidő: 2004. június 30.
Beküldési cím: MUE 1055 Budapest,
Nagy Ignác u. 2-4.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Az aláírt cikkekkért a szerzők viselik a felelősséget.

A szerkesztőség fenntartja az írások szellemét és tartalmát nem érintő rövidítések jogát.

Folyóiratunk minden páros hónap végén jelenik meg.

Laptulajdonos:

Magyarországi Unitárius Egyház

Felelős szerkesztő:

Balácsi László

Főszerkesztő:

–

Főszerkesztő-helyettes:

Léta Sándor

SZERKESZTŐSÉG CÍME:

V., Nagy Ignác utca 2–4. Budapest, 1055.

Telefon/fax: 311-2801

Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.

Előfizethető:

egyházi központunkban személyesen,

vagy egyházi csekkben.

Évi előfizetési díj: 2400 Ft

Egyes szám ára 400 Ft

Megjelenik kéthavonta.

Felelős kiadó:

Heltai Gáspár Kft.

Index: 25 842

Készült:

a Cerberus Kft.

nyomdatüzemében

Felelős vezető:

Schmidt Gábor

HU ISSN 0133-1272

A Magyarországi Unitárius Egyház
internetcíme:

www.unitarius.hu

<http://unitarius.lap.hu>

Egy örökké emlékezetes nap: 1849. október 6.

A jelen emlékűnnepen hadd iktassuk ide azt, amit a részrehajlatlan történetírás a szabadságharc október 6-iki vértanúiról följegyzett.

Batthyányt és gróf Károlyi Istvánt Windischgrätz elítéltetés végett még 1849 elején idegen földre kísértette. Batthyányt Sárváron a magyarok, Cillyben a stájerok ki akarták szabadítani; de ő maga tétette le velük a fegyvert. Batthyány nem ismerte el a külföldi törvényszék illetékességét, utóbb azonban felelt az ellene felhozott vádakra, ügyvédül Deák Ferencet nevezte meg, s tanúkra, pl. V. Ferdinándra, István s több más főhercegre hivatkozott. Ügyvédét és tanúit nem fogadták el; tehát maga írta meg védőiratát. Teljesen politikai jellegű perének befejezését, vagy pedig a vizsgálat folytatása esetében szabadlábba való helyezését már csak azért is sürgette, hogy nemzetét az uralkodóházzal kibékítse. Június végén Laibachból Olmützbe vitték, hol a haditörvényszék néhány évi börtönre, majd Schwarzenberg miniszterelnök felhívására halálra ítélte, egyúttal azonban kegyelemre ajánlotta, mivel Batthyány, mint miniszterelnök, gyakran jutott oly súlyos körülmények közé, hogy másként nem cselekedhetett. De hogy a császár ne legyen kénytelen megkegyelmezni neki, még az ítélet módosítása előtt Budapestre küldték, hogy Haynau teljes hatalmának területén a kegyelmezéseknél addig követett szokásokkal ellenkezően járhassanak el vele szemben. Komárom teljes átadásának napján, október 5-én a haditörvényszék kötél általi halálra ítélte Batthyányt, mint aki miniszterelnöki minőségében a *pragmatica sanctio* kötelékeinek tágitására s az alkotmány felforgatására törekedett, majd pedig elnökségének megszűntével a fellelők közé állt, fegyveres ellenállásra buzdított, a feloszlott országgyűlésben részt vett, s ezzel a forradalmi pártot erősítette és támogatta. Batthyány fölháborodva jelentette ki, hogy hazájáért, s meggyőződéséért mindenkor kész ugyan meghalni, de tiltakozik ily égbekiáltó igazságtalan ítélet ellen. Meggyilkolhatják, de el nem ítélik. Éjjel egy titokban szerzett törrel nyakán, karján és szíve táján három nagy sebet ejtett magán, anélkül, hogy az ágya közelében álló örök csak egy szisszenését is hallhatták volna. Ily állapotában föl nem akaszthatták, de az orvosok izgatószerrel mégis képessé tették arra, hogy október hatodikán, saját lábán állhasson bakóinak fegyvere elé. „Éljen a haza!” volt utolsó szava. S a vadászok főbe és szíven lötték Magyarország legnagyobb royalistáját. Szobra nincs, de a nemzet Budapesten, a Kerepesi úti temetőben díszes mauzóleumot emelt dicső vértanújának, a nagynak, a hajolni nem tudó, eszes és lovagias, igazi demokrata főúrnak.

Ugyanaznap Aradon egyszerre tizenhárom vértanúja lett a magyar szabadság ügyének. A vár közepén emelkedő fő őrház négyszögében tartotta üléseit a cs. kir. haditörvényszék, s ugyanabban az épületben raboskodtak az elfogott magyar vezérek is, kiket szeptember 21-én és 26-án idéztek a haditörvényszék elé. Kiss Ernőt már 21-én golyóra, Vécseyt bitóra, 26-án pedig Schweidel Józsefet golyóra, Pöltenberg Ernőt, Damjanichot, gróf Leiningen-Westerburg Károlyt, Nagysándor Józsefet, Gáspár Andrást és Lázár Vilmost, Lahner Györgyöt, Aulich Lajost, Desseffy Arisztidet, Knézich Károlyt bitóra ítélték. Október 5-én reggel 8 órakor hirdették ki a Haynautól megerősített ítéletet azzal a módosítással, hogy Desseffyt és Lázárt golyóra, Gáspárt pedig tizenkét évi börtönre „kegyelmezték meg”. Lenkei megőrült a börtönben s ez mentette meg a bitótól.

Október 6-án mind a tizenhárom elítélten végrehajtották a halálos ítéletet. Kisst, Schweidelt, Lázárt, Desseffyt a vársáncban lötték agyon, s estig úgy hagyták őket temetetlenül, majd a sáncokban ásták el holttesteiket. A többit az új-aradi út második hídjától balra eső térségen várta a bitó: egymás mellett kilenc. Pöltenberg nyitotta; Török, Lahner, Knézich, Nagy, Leiningen-Westerburg, Aulich, Damjanich folytatták, s Vécsey zárta a szomorú sort.

– Azt hittem – vágott oda Damjanich – utolsó leszek, ki mindig első voltam a csatában.

– Odafele igazságosabban ítélnék fölöttünk – volt Leiningen-Westerburg búcsúszava.

– Hodie mihi, cras tibi! – kiáltá a bakóinak fülébe Nagysándor.

– Éljen a haza! – dörgé Damjanich a bitón. Két óra alatt végre volt hajtva a szörnyű ítélet. A fellegek közül előtörő napsugár négy porba sújtott és kilenc csúfosan kivégzett hős feje fölé fonta a vértanúk dicskoszorúját.

Másnap Aradon, a minoriták templomában a katonaság a béke helyreállításának örömeire Te Deumot tartott. A kivégzett hősök jeltelen sírján friss virágok illatoztak; senki sem tudta, ki merte nyilvánítani kegyeletét. Négy sír üresen állt már akkor. Vécsey, Damjanich, Lahner és Leiningen-Westerburg holttesteit még ama rettenetes éjszakán eladta a hóhér, Kiss Ernőt harmadnap, Desseffyt pedig egy év múlva. Damjanich és Lahner Mácsán, Vécsey az aradi temetőben, Leiningen a borosjenői templomban, Kiss Ernő Katalinfalván, Desseffy Margonyán, a többi pedig a kivégzés helyén alussza nagy álmait. A nemzet nem maradt hűtlen emlékezetükhöz. Az elnyomás éveiben titkon siratta, 1867 óta nyíltan és méltó kegyelettel az ország minden részében

megüli a gyászos nap évfordulóját. 1874-ben szerény, majd 1881-ben méltóbb köemlékkel jelölték meg az akasztás helyét; végre 1890. október 6-án Aradon, a Szabadság terén a nemzet közadakozásából fölállították a Vértanúk szobrát, Zala György ihletett művét.

A szoborcsoport, melynek avatására Arad akkori polgármestere meghívta Kossuth Lajost is, sajnos ma is eldugva áll a Minorita templom udvarában egy hatalmas rács mögött, melyről azt gondoltuk, hogy legalább az idén újból, ha nem is eredeti helyére, de a Tűzoltók terére kerül, nem valósult meg, mindannak ellenére, hogy ezt megígérte és aláírásával szentesítette a román állam elnöke és miniszterelnöke is.

E szomorú esettől függetlenül mi, ma élő nemzedék, nagy és felejthetetlen emlékünnepeinken könnyeinkkel öntözzük, és koszorúinkkal díszítjük, a magukat értünk, és a világszabadság eszméiségeért föllázdozott hőseink sírjait, és emlékjeleit; s elmondjuk, hogy nevüket s emléküket egy hálás nemzet áldja és foglalja imáiba, és példájuk új meg új nemzedékeket lelkesít és tanít a hazát szeretni, életet és mindent áldozni az igaz ügyért, mint ahogy ők tették.

Emlékük legyen örökre áldott!

**Rázmány Csaba
püspök**

A kivégzés helyén (E. Kovács Gyula (1839–1899) jeles színművész, író, költő, műfordító fenti címet viselő versével emlékezünk az aradi vértanúkra. A szerző Debrecenben kezdte művészi pályafutását, és irodalmi pályafutása csúcán, tragikus módon fejezte be földi életét. 1899. július 31-én, Segesváron, Petőfi halálának 50. évfordulóján szavalás közben érte a halál.)

A kivégzés helyén

(Arad, 1890. október 6.)

Itt volt hát a végítélet?
- Ki tartotta: hol? mi vé lett?
A Gecsemán-féle kertben,
A sírszellős szürkületben,
Ott a börtönök tövében
A botokat ki tördelte
A borzalmas műveletre?

Kik faragták, állították
Azt a kilenc akasztófát?...
Tizenháromból a négyet,
Hol vagytok, kik lelőttétek?
Hol te hóhér, kinek karma
A többit megfojtogatta?
Rémbűnszerzők, végrehajtók,
Törünk rátok kaput, ajtót.
Eszeveszett vérontásra
Van itt ok, nem alkuvásra!
Hóhérok mind - föld gyomrában,
Szentek is, mind tizenhárman -
A szabadság és a rabság,
Az igazság és a gázság,
Sirattottak, átkozottak

Csak egy földben porladoznak!...
Hisz ha így van, megtörténik,
Ivadékink azt megérik
Egyszer, akkor, későn, messze,
Evezer dől évezerre,
Fel-felélve, le-lehalva,
Szint, alakot váltogatva,
- Ez észbontó körforgásban
Ezer ily bős fonákság van -
Megezik a szörnyű dolog
Hogy a bakó - s martyrporok,
Kiknek szűk a végtelenség,
De áll ez a képtelenség,
Hogy, kik az űrben nem férnek,
Egy percben csak - összeérnek!...

Összeérnek, érintkeznek -
De nem lesz rá ég, föld veszteg,
Földtől égig, égtől földig
A nagy légkör meglökődik.
Tűz csap ott ki, láng üt, süt fel,
Ír a légen lángbetűkkel,
Magyar olvas: négy és kilenc,
Ezernyolcszáznegyvenkilenc,
Izzásba jön az ég boltja,
Ég rajt' kilenc akasztója,
Fű, fa, virág ropog, sárgul,
Vér sutorog ki az ágból,
Sudarokból az erdőknek
Fehér botok tördelőznek.
Magyarország minden részit
Jég borzongás rázza végig,
Megakad a szív verése
Egy iszonyú mély nyögésre:
„Vége nincs hát Golgothánknak,
Tüze még tart Gyehennánknak,
Nyugodalmunk földben sincsen,
Magyarország még bilincsből,
Hát hiába éltünk, haltunk,
A hiénák még mind rajtunk,
Kiveszett a szent igazság,
Hát örök tort ül a gázság?!”...

Összerendült - rázkódottan
Magyar ottan, földre dobban,
Lelket vesz majd és kiáltja:
Rabbilincünk rég lerázva.
Hát nektek a porban kell-e
Fel, fel, Isten trónja mellé!
Nektek örökkévalóság,
Magyarország szabad ország,
Szívetekből, véretekéből,
Mindenható hevetekből,
A sok négyből, sok kilencből,
Golgothákon vértettekéből
Nyertük ezt a virágerdőt,
Mely a szittyá téreken nőtt,
Melyen a szabadság napja
áldó fényét lobogtatja.

Van igazság! oh, de annyi,
Mennyit nektek kéne adni,
Olyan ima, hálaének,
Milyet ti érdemelnétek,
Az az igaz elégtétel,
Mit szívünk esd, de nem képzél,
A szabad világon sincsen.
Mi nem, csak az örök Isten,
Az fizethet csak meg nektek,
Dicsőséges magyar szentek!!!

„Én Istenem, legyek vidám...” (Beszélgetés Istennel verses gondolatok alapján)

Szeretetnek és jósnak kiapadhatatlan kútforrása, mennyei Atyám!

„Őszi harmat után, nagy hegyeknek ormán” és itt az alföld minden szegletében-zugában „fúdogál a híves szél, fúdogál a híves szél.”/ ...mind szürkébb az álmos őszi táj... / Egy felhő fázós csüggedést szítál /... / Köd tolong a kertben, / Tarlókról felém füst és pernye száll, / A nyári bálnak vége, vége, látom, / A földön csak lim-lomja hedereg, / A hang nagy-messze zeng el a határon, / A berket dér s szél gyéritette meg/... /Álmaimnak faláról könny szivárog/... /S egyszerre láttam, minden halni indul, / Szél jött s a fákról minden díszet levert, / Megtépve, dúltan nyöszörgött a kert, / Kuvik kiáltott, varjúraj kóválygott / a mező felett... / Atyám, / e sok szín, e rőt, e sárga, / tán hült örömök tarkasága? / Azt hittük régen, sohasem szűnik meg / a tavasz kurjantása millió szegfű-pipacs, pacsirta-torkon át! / De ősszel szörnyű csend támad körülöttünk, / meghalljuk a koporsófánk sebes növést / és a szunyogorgonát. / Kötéltáncosként hajszál-dróton járunk. / Az erdők palástja mégse gyászt, / hanem új színt, új színre ölt. / Ma száz-ezernyi szín nevet, rikít, sikít, kiált, / színek ünnepe van, itt járok nesztelen, / fehérén, csak a haraszt zörög. / Csak meg ne szédülj, amíg áthidalsz / erényt meg bünt, halált meg életet! / Boldog biztonság-érzés a malasztban, / játékos jószág kell neked, szívem / Isten virraszt a mindenség felett! / E költői szív-húrokon megpendült tanítás erősít meg hitemben, hogy Te voltál és Te vagy tavasznak,

nyárnak, ősznek, télnek mindenható Atyja, és nekem nem szabad félni, ugyannyira nem, hogy a rám bízottakat is biztatnom kell, talán úgy, ahogy Te ihletted egykor egy székelly tollforgató lelkét: „Ne félj! Ha bedólt bánya éje / béklyóz is élve, mégse félj / Lehet, hogy hamar közelére eszmélsz / a kéznek, mely szabadulást hoz /, s elér! Tudd meg, hogy nincs örökös éjjel / s nincs pálma nélkül sivatag. / Sorsod is bántást, bajt elégel /, s feloldja zúzott, szállni adatott szárnyadat. / S ha nem? Úgyis szebb nem remegve! / Hadd inogjon folyvást a nád! / Tikkasztó tűzben, bajviharban / vérző fejedre kovácsol a kín koronát! /

Számadással terhes pillanatokban tovább ömlik, akár a színes levéláradat a biztatás: „Az őszi miatt ne csüggedj! / Mást mindent elvehet, / De inségedben is még / Egy megmarad neked! / És ez az egy: az Ének felemel tégedet. / Az ének árvaságot megosztó társaság, / Talizmán sebek ellen, / Télben vigasság, / Csákány, mely sziklaösvényt mind magasabba vág! / A hosszú őszi estéken milliók vágyával imádkozom Hozzád: „Zenét nekünk, hogy biztasson: különben / Itt meg kell halni! / Minden oly zilált! / Zaj, s jaj zuhog ránk éjsötét özőnben, / S a rémült lélek hasztalan kiált! / Zenét, amelybe mint egy deszkaszálba / Kapaszkodjék megrendült szellemünk. / Míg csillapul a bolydult vizek árja, / S valahol biztos partra lépünk. / Zenét! Szárnyunkat

megették a vércsék, / A sok baj és kín-élnünk csak teher. / Számunkra legyen a zene az épség, / A szárny, mely ismét egekig emel! / Zenét, hogy szálljunk, nyűgöket szakítván, / Föl, föl e földről, hol csak dudva nő, / Csúf csúfolódik, erényhős a hitvány, / S szívek helyén csak kő van, durva kő. / Ott fönnt talán még egyszer újra látjuk / Az Örök-Úr szent megbékélt szemét!”

Biztatást kaptam, Atyám e borongós őszben, és én ezt továbbadtam. Lélek-mankókat hordozzunk szét, egy egyszerű, tiszta, teremtő élet, reménykedő élet himnuszaként énekelve: „Borús az ég! De túl a dombon / Meg-megcsillan a falu tornya. / Hass, szántóvas, a földbe mélyen – / Már elzúgott a nagy tivornya. / Közben, hajh, mennyi változás jött! / Az életünk más, a világ más. / Csak az Örök-Úr változatlan – / S a rög, a munkagond, a szántás. / Sőt talán ez is terhesebb most / robotunkért kisebb a bérünk. / De azért így is megmutatjuk, / Ha gondban is, de csak megélünk! / Gyű hát no, húzzad, Fecske, Holló! / Várjuk talán, hogy más segítsen / Tudd meg, lovam, nincs segedelmünk / magunkon kívül, csak az Isten! / Ránk csak az Ó szent napja süssön / Már belül is remény melenget / A földet bizakodva szántjuk / S nem kérünk ennél más kegyelmet. / Mi többet úgyse várhatunk itt / Amit nekünk a jó nap érlel, / Amit a rögől ki-kiküzdünk / Feszülő karunk erejével”.

Á M E N.

B. L.

Egyházi hírek

Beszámoló az Erdélyi Unitárius Egyház főtanácsi üléséről

Az Erdélyi Unitárius Egyház Főtanácsa soros ülését 2003. augusztus 29–30-án tartotta Kolozsváron az Unitárius Kollégium Dávid Ferenc dísztermében.

Az egyházi éneket és imát követően Máthé Dénes főgondnok, mint levezető elnök nyitotta meg az ülést. A tagok egyenként név szerinti számbavétele után határozatképesen megalakult a Főtanács, majd a vendégek – köztük a Magyarországi Unitárius Egyház képviselőjének – üdvözlésére került sor.

A tárgysorozat megállapítása, a jegyzőkönyvhitelesítők felkérése után a Főtanács még esküt nem tett tagjainak eskütételére került sor, majd megemlékezett az ülés az utolsó ülés óta elhunytakról, illetve méltatták a nyugalomba vonult lelkészeket.

A tiszteletbeli címek adományozását követően megalakult a választási bizottság, amelynek feladata az időközben szükségessé vált EKT és állandó bizottsági tagok pótlására történő választás előkészítése volt.

A püspöki jelentésnek és az Egyházi Képviselő Tanács általános jelentésének tárgyalásával zárult a 16 órakor kezdődött első nap hivatalos programja, melyet a belvárosi egyházközség templomában istentisztelet követett.

Este közös vacsorára és a „főtanácsi bál”-ra került sor.

Az ülés második napján 8 órától az előző nap megválasztott választási bizottság előterjesztése alapján a jelöltek szavazólapra történő felvételére, majd a szavazólapok kiosztása után a választásra került sor.

Az ülésen az unitárius középiskolák, az Unitárius Lelkészek Országos Szövetségének, az Unitárius Nők Országos Szövetségének, az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet, a Nyugdíjintézet, a kolozsvári Unitárius Óvoda és a lókodi Unitárius Öregotthon jelentésének megtárgyalására került sor.

A jelentések elfogadását követően az egyházközpont, majd azt követően a Nyugdíjintézet 2002. évi zárszámadása és 2003. évi költségvetése került napirendre.

A választási eredmények kihirdetését követően az előző ülésen megválasztott főtanácsi bizottság tette meg általános jelentését és fejezte be ezzel munkáját, melyet a következő főtanácsi ülés főtanácsi bizottságának megválasztása és a következő főtanácsi ülés időpontjának 2004. augusztus 27–28-ára történő kitűzése követett.

Az ülést elnöki zárszó, ima és egyházi ének zárta, melyet közebed követett, amelyen Máthé Dénes főgondnok mondta a Berde-serleggel a pohárköszöntőt.

Engedjen meg az olvasó részemre néhány szubjektív megjegyzést az Egyházi Főtanács ülésének lebonyolításával és a napirendekkel kapcsolatban.

Az EFT tagjainak maga az egyházi központ gépkocsival kézbesítette ki az írásos előterjesztéseket az ülés előtt két héttel. Ennek megfelelően az egyes napirendi pontokhoz az előterjesztők részéről szóbeli kiegészítés a helyszínen nem volt. Kivételt képezett a püspöki jelentés, melyhez a kiegészítést a püspök úr szóban is ismertette, az ülés előtt írásban is kiosztott anyagot felolvasva.

Az előzőekben már említett, a megelőző ülésen megválasztott főtanácsi bizottság az ülés előkészítése során vizsgálja az előterjesztéseket, azok mindegyikét véleményezi, és az írásban is benyújtott jelentés ismertetésével kezdődik a soron lévő napirendi pont tárgyalása. A főtanácsi bizottságot (5 lelkész + 4 világi rendes tag és 1 lelkész + 2 világi póttag) a Főtanács olyan tagjai sorából választja, akik az egyháznak nem főtisztviselői és tisztviselői és nem tagjai az Egyházi Képviselő Tanácsnak. Ugyanakkor a bizottság tagjai a közös véleményük elhangzása után, csak kivételes esetben szólhatnak hozzá a napirendekhez.

A tárgyalás során mindenki betartotta az előre meghatározott maximum 5 perces hozzászólási időtartamot. (Az elnöknek a két nap alatt csak egy esetben kellett figyelmeztetnie a hozzászólót). A vita több témában igen élénk volt, de minden esetben feltűnően érvelő és így indulatmentes.

A megtárgyalt napirendek tartalmához kapcsolódva szeretném kiemelni a püspöki jelentés kiegészítő anyagából azt az örömteli részt, ami az erdélyi Unitárius Egyház gyarapodását, erősödését jelzi. Ezek a Kolozsvári Unitárius Kollégium tetőterének beépítése bentlakás működtetése érdekében; az 1990-ben elindított építési program utolsó templomaként a székelyudvarhelyi 2. sz. egyházközség templomának ez év májusi felszentelése; a marosvásárhelyi, szovátaí és az erdőszentgyörgyi templom építése; a csíkszeredai és nyárádszeredai templom tervezése; a kolozsvári templom folyamatos restaurálása; a gyergyószentmiklósi leányegyházközség ingatlanvásárlása, amely az átalakítás után a helybeli unitáriusok lelki-szellemi otthona lesz, vagy a Brassóban elkezdődött építkezés. Ide sorol a Déván megvásárolt épület, melyet a leány-

egyházközség istentisztelet céljára vásárolt, és így Déva nem csak mártír-püspökünk zarándokhelye, hanem a dél-erdélyi szórványnak is központja lehet.

Erdélyben is fontos téma az egyházi ingatlanok (épületek, földek, erdők) visszaszolgáltatása, mely ott is megynként változóan, de vontatottan halad.

A püspöki jelentés megállapítja, hogy az egyház anyagi lehetőségei összességében növekedőben vannak. Az egyház központi (egyházközségek és egyházkörök nélküli) 2003. évi költségvetésének főösszege 32,5 milliárd lei (kb. 230 millió Ft). Itt kell megemlíteni, hogy a magyar kormány és az Illyés Közalapítvány támogatása 2002. évben mintegy 2,2 milliárd lei (kb. 16 millió Ft) volt.

Az Egyházi Képviselő Tanács általános jelentése tételes, részletes, statisztikai és egyéb adatokkal alátámasztott volt. Fontos kiemelni, hogy a jelentés az előző főtanácsi ülés határozatainak végrehajtásáról szóló tételes jelentéssel kezdődik, beleértve a sikertelenséget is, ahol nem sikerült megoldást találni.

Végül ide kívánczik a püspöki jelentésnek egy rövid fejezete szó szerinti idézetként:

„A Magyarországi Unitárius Egyházzal a kapcsolatunk javuló tendenciát mutat, bár még mindig nem érte el a korábbi ígéretes szintet. A javulás inkább protokolláris kapcsolatokban van, de a személyi kapcsolatok is jönnek mondhatók. A nehézséget inkább az okozza, hogy az ottani egyház belső feszültségei átgyűrűznek egyházunk életébe is, amit

egyesekek szeretnének a maguk igazának indoklásában, mint anyaegyházat, háttérintézményként felhasználni.

A nagyobb gondot híveink folyamatos, tömeges kivándorlása jelenti, helyesebben az, hogy miként tudjuk, a két egyház közös erőfeszítésével, bekapcsolni őket a szervezett egyházi élet keretei közé. Máskülönb fennáll a veszélye, amelynek már valós jelei is vannak, hogy beolvadnak a nagyobb települési, de vallási-egyházi közösségekbe is, itt elsősorban a vegyes házasságokra gondolok.”

Az idézet második bekezdéséhez annyit fűznék hozzá, hogy amikor felszólalásomban átadtam a Magyarországi Unitárius Egyház üdvözlétét, és Isten áldását kértem a Főtanács munkájára, egyben kértem, hogy szervezeten gyűjtse össze az erdélyi Unitárius Egyház az egyházközségek közül az utóbbi tíz-tizenöt évben kiszármazottak nevét, általuk ismert tartózkodási helyét, ezt folyamatosan juttassák el a Magyarországi Unitárius Egyház Elnökségéhez. Így lehet biztosítani, hogy a hazai egyházközségek beosztása szerint el tudjuk juttatni a névsorokat lelkészeinkhez, hogy a maguktól nem jelentkezőket fel tudják keresni, és megkíséreljék bekapcsolni őket az egyházi életbe. A Főtanács határozatai között szerepel a kérés teljesítése, és gondolom, hogy megvalósítása a Magyarországi Unitárius Egyház és az egyetemes unitarizmus érdekét egyaránt szolgálná.

Kálnoki Kis Sándor

Egyházi Képviselő Tanács ülése, 2003. október 4.

Az Egyház Elnöksége 2003. október 4-ére hívta össze az Egyházi Képviselő Tanács 2003. második félévi ülését.

A meghívó mellékletét képezte a 2002. évi zárszámadás és a 2003. évi költségvetés módosított változata, melyeknek eredeti előterjesztését a 2003. április 5-én megtartott EKT határozata csak ideiglenesen fogadta el és átdolgozását rendelte el.

A meghívottak néhány igazolt távollevő kivételével teljes számban megjelentek, és így a gyűlés határozatképesként hozhatta meg döntéseit.

A megnyitó áhítatot követően főgondnok Dr. Erdő János néhány gondolatát idézte a türelemről, utalva, hogy „Jézus életének éppen ez a tanulsága, hogy miképpen lehet erőszak nélkül, az egyetlen lehetséges úton – türelemmel és szeretet által – győzni és Isten országát építeni”.

Ezt követően a püspök tartotta meg beszámolóját, melynek keretében tájékoztatást adott néhány személyi kérdéstről, majd beszámolt mindazon egyházi és társadalmi eseményekről, ahol egyházunk képviselőjében részt vett és munkálkodott.

A püspöki beszámolót érdemi észrevétel nélkül fogadta el a gyűlés.

A főgondnoki beszámoló ez alkalommal is sorra vette az elmúlt gyűlés határozatait és azok végrehajtásáról adott tájékoztatást, illetve egyes kérdések vonatkozásában kérte az érintettek kiegészítését.

Mindezek után beszámolt az ICUU májusban Prágában tartott konferenciájáról, illetve a szejkelfürdői egyetemes találkozóról.

A beszámoló leglényegesebbnek tekinthető része az Egyház budapesti ingatlanainak a helyzete volt, mellyel kapcsolatban kiegészítést adott Egyházunk volt főgondnoka is, aki az elmúlt időszakban gondosan és állhatatosan igyekezett képviselni az Egyház érdekeit.

Az elhangzottakból egyértelműen kitűnt, hogy minden erőfeszítés ellenére az ingatlanok visszaszármadásában érdemi előrehaladás nem történt.

Az EKT változatlanul utasította az Elnökséget a további, szükséges erőfeszítések megtételére a rendezés érdekében.

A főgondnoki beszámolót ezt követően a gyűlés elfogadta annak tudomásulvételével, hogy egyes további kérdések megtárgyalására külön napirendi pontként kerül sor.

A főgondnoki beszámolót követően a Heltai Kft. ügyvezető igazgatója tartotta meg beszámolóját, ismertette az elmúlt, 2002. év gazdasági eredményeit, szétbontva a központ, könyvesbolt és a házgondnokság tevékenységére.

Ennek keretében beszámolt az elvégzett tevékenységről és a Kft. pénzügyi helyzetéről.

A beszámoló a Kft. 2003. május 15-én és június 26-án megtartott taggyűlésére épült, melyeknek során az Egyház megbízott képviselői mind a zárszámadást, mind a mérlegbeszámolót elfogadták és ezt jegyzőkönyvben rögzítették.

Következő napirendi pontként a könyvtár és levéltár vezetőjének beszámolóját hallgatták meg a jelenlevők.

Előjáróban megemlítsük, hogy az EKT-gyűlést megelőző napon megtartott lelkesítő értekezlet résztvevőinek bemutatásra került a könyvtár és levéltár, elsősorban annak kiépített informatikai rendszere, melynek segítségével a közkönyvtári tevékenység és kutatás korszerű lehetősége megnyílt.

A beszámoló szakmai részét, az előterjesztett költségvetést és a Könyvtár Szervezeti és Működési Szabályzatát a gyűlés elfogadta.

Mindezeket követően került sor a 2002. évi zárszámadás és a 2003. évi költségvetés átdolgozott változatának a megtárgyalására.

Az előző EKT a benyújtott zárszámadást és költségvetést csak ideiglenes jelleggel fogadta el, mivel egyrészt a 2002. évi zárás adatait pontatlanok találta, másrészt áprilisban még nem voltak ismertek teljes egészében mindazon bevételi források, amelyekre a költségvetést megalapozottan fel lehetett volna építeni. Az EKT ekkor bizottságot bízott meg (főgondnok, főgondnokhelyettes, a Heltai Kft. ügyvezetője, a BUE gondnoka, valamint a MUE főkönyvelője), hogy az átdolgozást végezzék el, és az Elnökség által újból megtárgyalva ismételtén terjesszék elő jóváhagyásra.

A meghívóhoz csatolt dokumentumokkal kapcsolatos kérdések és az azokra adott válaszok alapján a gyűlés mind a 2002. évi zárszámadást,

mind a 2003. évi költségvetést jóváhagyólag tudomásul vette és elfogadta.

Következőekben a főgondnokhelyettes beszámolóját hallgatta meg a gyűlés az erdélyi Egyház főtanácsai üléséről, ahol Egyházunk képviselőjében vett részt.

Ezt követően döntés született, hogy a 2004. évi végi főtanácsai ülésig az Alaptörvény átdolgozását el kell végezni. Ennek operatív lebonyolításával a gyűlés a főgondnokhelyettest bízta meg.

Püspöki előterjesztést fogadott el a gyűlés, hogy 2003. november 29–30-án Pestszentlőrincen emlékülést tart az Egyház Szervét Mihály halálának 450 éves évfordulója alkalmából.

Következő napirendi pontként az Unitárius Élet főszerkesztőjének lemondását tárgyalta meg a gyűlés, melyet elfogadott. A hozzászólások során kritikai észrevételek hangzottak el mind a lap tartalmi, mind a szerkesztőbizottság és a nyomda munkájával kapcsolatban. Határozat született, hogy gondoskodni kell a főszerkesztői pozíció betöltéséről, addig azonban a jelenlegi bizottság kell ellássa az újság szerkesztését.

Végezetül a főgondnok beszámolt mindazon rendőrségi és bírósági ügyekről, melyekben az Egyház, illetve egyházi személyek érintve voltak.

A folyamatban lévő ügyek mindegyikéről elmondható, hogy azok az Egyházra nézve hátrányos ítélet nélkül zárultak le, egy kivétellel, amely a BUE kántorának a folyamatban lévő kilakoltatási és munkaügyi pere.

Az EKT mindezeket követően befejezte ülését, azonban a záró áhítatot megelőzően megemlékezett az elmúlt időszakban elhunyt Bencze Márton nyugdíjas püspökről és Fülöp Júlia főszámvevőről.

Bízunk benne, hogy a mostani gyűlés is elősegítette az Egyház munkáját, boldogulását és a résztvevők közös szándékát, hogy az előttünk járók példáját követve „türelemmel és szeretettel” együtt dolgozzunk Egyházunk jelene és jövője érdekében.

Mikó István

Unitáriusok és Univerzalisták Nemzetközi Tanácsa (ICUU)

Októberi gyertyagyűjtés

Az ICUU (International Council of Unitarians and Universalists), azaz az Unitáriusok és Univerzalisták Nemzetközi Tanácsa minden gyülekezetet egy közös gyertyagyűjtési megnyilvánulásra hív, melyet „Global Chalice Lighting for October 2003”, azaz „Egyetemes Gyertyagyűjtés 2003 októberében”-nek neveznek.

Kérnek minden résztvevő gyülekezetet, tegyék ezt annak a tudatában és reményében, hogy ezáltal növekedni fog a gyülekezetek vallásos tapasztalata, és a nemzetközi unitárius mozgalom minél nagyobb méreteket ölthet.

Október hónapra a következő közös imával gyűjtésük meg a gyertyát:

*A light that silently works in me,
Allows me to know the world in its entirety.
I don't know what it is or what it wants;
With awe I'll call it divine.*

*Ein Licht, das in mir wirkt still,
Lasst mich die ganze Welt erkennen.
Ich weis nicht, was es ist und will,
In Ehrfurcht will ich's göttlich nennen.*

*Egy fény, mely csendben dolgozik bennem,
A maga teljességében a világot ismerteti meg velem,
Nem tudom mi az, vagy mit akar;
Megilletődve az istenit látom benne!*

H. Thoma

Deutsche Unitarier Religionsgemeinschaft

Hova tűnt el Isten?

A Times folyóirat egyik nemrégiben megjelent vezércikkének címe: Ó, Atyánk, hol vagy? („A kereszténység kisebbségi vallássá válik Európában, a templomok üresednek”). Az ezzel kapcsolatos statisztikák kimutatják, hogy bár a legtöbb országban még sokan vallják magukat valamely valláshoz, felekezethez tartozónak, ugyanakkor mind kevesebben és kevesebben vannak azok, akik a szertartásokon részt is vesznek. E két mércével mérve nem meglepő módon, a két legkatolikusabb ország, Lengyelország és Írország tartoznak a legvallásosabbak közé, két másik volt kommunista ország Észtország, és Csehország a legkevésbé vallásosak közé, bár Magyarország is eléggé rosszul áll ezen a téren.

„Az Egyházban, de nem a templomban” (In the Church, but not in Church) c. statisztikák erre a két kérdésre adnak százalékos adatokat:

Valamelyik valláshoz tartozónak vallja-e magát?

Románia 97,6%; Görögország 96,0%; Lengyelország 95,7%; Írország 90,7%; Dánia 90,0%; Portugália 89,0%; Horvátország 88,8%; Ausztria 88,1%; Finnország 88,1%; Olaszország 82,2%; Spanyolország 82,0%; Litvánia 81,3%; **Magyarország 57,9%**; Fehéroroszország 52,2%; Oroszország 50,5%. 50 % alatt csak két ország található: Csehország 33,6% és Észtország 24,9%.

Jár-e havonta legalább egyszer vallásos szertartásokra?

Lengyelország 78,3%; Írország 67,5%; Olaszország 53,7%; Horvátország 52,7%; Portugália 51,2%; Szlovákia 50,0%; Spanyolország 35,9%; Görögország 33,6%;

Magyarország 17,8%; Finnország 14,0%; Franciaország 12,0%; Dánia 11,9%; Csehország 11,7%; Észtország 11,2%; Svédország 9,3%; Oroszország 9,1%.

Meglepő, hogy a zömében lutheránus skandináv országokban aránylag sokan tartják magukat valamely valláshoz tartozónak, ugyanakkor szinte a legkevésbben járnak templomba. Hasonló a

helyzet a katolikus spanyoloknál és az ortodox görögöknél is. Az is elgondolkodtató tény, hogy a magyarok több mint 42%-a még csak nem is tartja magát valamelyik valláshoz tartozónak, és a volt kommunista országok közül csak Litvániának van aránylag magas százaléku vallásos polgára. Románia adata nem tűnik nagyon hihetőnek, ismerve a román statisztikai adatokat, könnyen lehet, hogy automatikusan mindenkit beírtak ortodoxnak, mely egyúttal a román nacionalizmushoz való tartozást is jelenti. Ezért a 97,6%-os szám inkább a kommunista választásokhoz hasonló adatnak tűnik fel, mint elhíhető vallásos statisztikának.

Az Európai Unióban végzett közvélemény-kutatás szerint a franciák, angolok, hollandok, németek és spanyolok több mint 60%-a mondta azt, hogy őket nem érdekli a vallás. Egyetlen ország, ahol még létezik államvallás Nagy-Britannia, de ott is az emberek csupán 18%-a jár templomba, (körülbelül annyi, mint Magyarországon). Miután a keresztet már sehol sem teszik ki az állami iskolákban, a keresztény Istent is egyre nehezebb megtalálni. Az Unió alkotmányában nem szerepel Isten neve, ami ellen mindmáig csak az írek és a lengyelek tiltakoztak hivatalosan. Erre mondta Tadeus Mazowiecki, a rendszerváltás utáni első miniszterelnök, hogy ez olyan, mintha egy Párizsról szóló fényképből kivágnák a Notre-Dame katedrálisat.

A kereszténység befolyása valamikor meghatározó volt Európa arculatának kialakításában, olyannyira, hogy a nyugati civilizációt és a keresztény civilizációt szinonim kifejezéseként használták. Az új, 15+10 szimbólumú Európában a kereszténység és a vallás társadalmi behatása egyre jelentéktelenebbé válik, ami nagy kihívást jelent a jelenlegi egyházak részére, ha meg akarják menteni az állandóan csökkenő, és vallásos gyakorlattal mind kevesebben élő híveik lojalitását.

(A cikket magyarra fordította Székási Miklós,
Argentína)

Közreadja RCSp.

„A hit Isten ajándéka”

Ef 2,8

A történelem ismétlődik, mondjuk sokszor. Ez különösen igaz a pécsi unitárius gyülekezet történetére, életére nézve. Közel 250 éves pécsi „szüneteles” után, bár lélekszámban kevesen, de bízó hittel keressük helyünket a harmadik évezred kezdetén. Öröm számomra az, hogy a pécsi református egyházköztség gyülekezeti terméből szólhatok, és talán nem véletlen az, hogy mint egykor, a 16. század második felében, e két egyházköztség sorsa ma is összefonódik. Emlékezni gyűltünk ma össze. Egy olyan emberre, kinek neve helyet követel Európa és a világ szellemtörténetében, kinek helye ott van a nagy reformátorok között. Az egyetlen magyar alapítású egyház reformátorára, aki valami egészen egyedül adott a világnak. Aki kora korlátait maga mögött hagyva, a reformáció utolsó hajtásaként – a radikális reformációt beteljesítve – az unitárius egyházat alapította.

Tudjuk, hogy mit köszönhetünk Dávid Ferencnek. Az idő végtelenségében felvillanva Ő hozta magával az unitárius hitet, az ember Jézus szeretettanára épülő egyistenhitet, a szabad vizsgálódás és a türelem eszméjét, melyet, ha nem fojtanak meg őt elhallgattatva, börtönre ítélve, bizonyára évszázadokkal lendíthette volna előbbre az európai fejlődés menetét.

Ma talán nem is az életéről és a szorosabb értelemben vett tanításairól szeretnék beszélni, hanem az Ő és követői szellemi hatásáról, arról a szellemi hatásról, melynek következtében 1568-ban, Erdélyben, a tordai országgyűlésen – a világon itt először – kimondták és törvényesítették a vallásszabadság eszméjét: „mindenki azt a hitet vallhatja, amely felfogásával megegyezik, mert a hit Isten ajándéka.”

Manapság egyre többet hallani ezen edictumról, bár közelről sem szélesebb körben. Mi lehet ennek oka? Talán a hagyományos unitárius türelem „visszaütése”, vagy csak egyszerűen, a történetírás részleges és hiányos munkája? Vagy csak a pusztán közöny? Pontosán ezt nem lehet tudni. Mindenesetre több figyelmet érdemelne.

Lelki szemeink előtt áll első püspökünk, Dávid Ferenc alakja, a szabad vizsgálódás és a türelem felesküdtje, a józan ész tekintélyének segítségül hívója, aki a semper reformanda szellemében, a reformáció hosszú útját bejárva jutott el hitéig, Isten ismeretéig. Istenfogalom nélkül nem beszélhetünk

vallásról, és Dávid Ferenc tudta, hogy e fogalom kiaknázhatatlan, hogy Isten ismerete mindig túlmutat önmagán. Tudta, hogy vizsgálódásában az értelemnek is fontos szerepe van, bár a ráció nem léphet a transzcendens helyébe, és hogy ez nagy távlatokat nyit meg előtte. Valami lázas kereséssel, szüntelen vizsgálódással ment Istene elé, mint aki tudta, hogy az élet – és ebben a hit – a fejlődés folyamatának jegyzőkönyve, de úgy is, mint aki tudta azt, hogy életünk egy személyes Isten nélkül csak pusztán elvonatkoztatás. Folyamatosan hatolt be a feltárulkozó Titokba, hogy megtalálja a lelkiismeretével megegyező felfogást.

Itt meg kell jegyeznünk azt, hogy Dávid Ferenc hite nem illethető túlzott racionalizmussal. Nem csupán pusztán elméletet, szabad filozófiát akar nyújtani, hanem a jézusi tanításokon alapuló élő és személyes hitet, az Atyában, a szeretet Isteneiben. A hit intellektuális alapjait, világnézetét igencsak ki lehet terjeszteni, de mit ér minden, ha az elnyomja az élő hitet. Bizonyára ezért van az, hogy manapság az amerikai unitáriusok egy része, akik szemében és lelkében a hit csupán egy világnézet, egy bizonyosfajta optimista életszemlélet szinonimájává vált, az erdélyi gyökerekben keresik megújulásukat.

A szabad vizsgálódás szelleme „kézzelfogható” eredményt szült, a tordai országgyűlést, mely kimondta, hogy: „a hit Isten ajándéka, az hallásból létszen, mely hallás Isten ígéje által van”. A nagy hitviták kereszttüzében Dávid Ferenc ezt így fogalmazta meg: „A hit kérdésében nem a hatóság karjával, hanem az ige igazságával és a lélek szeretetével kell eljárni”. Nincs nagyobb esztelenség, sőt lehetetlenség, mint külső erővel kényszeríteni a lelkiismeretet és a lelket, aki felett hatalommal csak teremtője bír.”

Bár élesen nem lehet szétválasztani, nyilvánvaló az, hogy minden vallás egy intellektuális, világnézeti, és egy úgynevezett érzelmi, etikai alaplól tevődik össze. Valaki így fogalmazta ezt meg: Istent mint fényt, és mint szabályt lehet felfogni.

Attól vagyunk mi egy gyülekezet, egy egyház, hogy azonos vallási nézeteink vannak. És bár mindannyiunknak vannak saját meglátásai, ha másként is látunk sok dolgot, közös nézetünk lényegében nem változik. Így van ez minden egyházzal, feleke-

zettel. Az is igaz, hogy e nézeteket nem lehet, nem szabad feladni. Attól vagyok én igazi unitárius, katolikus, református és evangélikus, avagy más vallású, mert e nézeteket vallom, és igazán, mélyen, a magam hitét, a magam megtalált igazságát csak így élhetem meg. Valahová tartozni kell, szoktuk mondani népiesen, és fontos ez, főleg akkor, amikor tudjuk, hogy hitünknek nemcsak egyéni, hanem közösségi vonatkozásai is vannak.

Igaz az tehát, hogy minden út elkeskenyül, ha a magasba visz, minden igazság – így a vallási is – megoszthatatlan, szétválaszthatatlan. Minden ember ahhoz az Istenhez jut el, akit önmagának megfogalmaz. És annál inkább jut el hozzá, minél inkább e megfogalmazás, e kép letisztult. Sokan és sokfélék vagyunk, különböző meghatározottsággal, különböző képességekkel, igényekkel, így sokféle igazságot is birtokolunk. De ez még nem baj. A kép szépségét, változatosságát is a színek összessége adja. Akkor van baj, amikor nem tudunk mindannyian ragyogni, egymás hitét életre juttatni, Isten ajándékával nem tudunk igazán élni. Bár a jogállam és a kiteljesedő ökumené elősegíti a szabad hit gyakorlását, mégsem lehet azt mondani, hogy minden rendben volna. A hitről, mint Isten ajándékáról sokszor többet beszélünk a háta mögött, mint a szemébe, a felekezeti elfogultság is érzeteti hatását.

Csak reménykedni tudunk, hogy e kérdésben érzéseink, a szeretet, a fény vezet majd minket. A vallás e második eleme úgymond mélyebben hatol be az igazságba, felszabadítja bennünk a szeretni tudás képességét, ugyanakkor egyetemessége magába olvasztja az ember kicsinyességét is. A vallás az egyén és közösség hitének, hivatásának, ugyanakkor erkölcsi életének is meghatározója. Igaz ez a keresztény vallások esetében is, ahol Jézus szeretet tana mindenkinek szól, nemcsak megérezhető, hanem megélhető is, nem más, mint valóra váltható életlehetőség. Isten azt kívánja tőlünk, hogy hivatásunk megélésében lépünk túl önmagunkon is, egy szebb-jobb világ, Isten országa megvalósításának érdekében.

Ez az út nem könnyen járható. Jézusi értelemben vett szorosabb kaput, szabadságunk kiteljesedése esetén dialógust, azaz párbeszédet, a türelem megélését, egymás terhének hordozását, folytonos fejlődést követel meg. Igaza van Renannak, amikor azt mondja: „Idő és sok tapasztalás kell addig, amíg odáig jut az ember, hogy belátja: egy dogma sem érdemli meg, hogy szembeszálljanak érte, s vétsünk a szeretet ellen.” Példaértékű számomra Dávid Ferenc kora, amikor a vallási párbeszéd virágkorát élte. Tudjuk, hogy voltak túlkapások is, sokszor indulattal telített gondolatok, érzések feszültek egy-

másnak, de az emberek párbeszédben voltak, a templomokban, a házakban, az utcákon saját és végső kérdéseikről beszéltek: mert fontos volt ez számukra.

A dialógus problémáink, kérdéseink megfogalmazását jelenti, ugyanakkor a másikon keresztül nemcsak önmagunk megértését segíti elő, hanem közös eszményeink esetleges megoldását is. Legfontosabb feltétele az, hogy ne csupán saját igazságunkra figyeljünk, hanem a másik ember megértő elfogadására is képesek legyünk. Ennek első stációja mindannyiunk esetlegességének számbavételét jelenti. Tudomásul kell vennünk azt, hogy nem egyedüli igazságot birtokolunk, mert az abszolút igazság csak Istené. A részletigazságok az emberek nézetei, az egyetemes igazságok Isten igazságai.

Éppen ezért eleve fogékonynak kell lennünk a másság iránt, a másikat ne legyőzni akarjuk, hanem mérlegelni és megérteni. Ez természetesen nem zárja ki saját magunk vállalását, másságunk megmutatását, hiszen ez éppen feltétele, ha úgy tetszik, a gondolatok „kijátszásának”.

Ha így teszünk, akkor egy szüntelen feltárulkozásban, nyitottságban élhetünk, mely nyitottságot éppen a folytonosan szerzett újabb tapasztalatok, egy táguló és nemesedő világ táplál. Különösen szükségünk van erre a Ma korában, amikor világunk egyre inkább átláthatóbbá, megismerhetőbbé és testközelivé válik, amikor, ugye, például az európai nemzetek szorosabb összefonódása, jövőjének közös alapja és sorsa valósággá válik.

A mások véleményének meghallgatásával, tiszteletben tartásával együtt jár a türelem erénye is. Mi, unitáriusok, 435 éves történelmünk során erre a vallási türelemre és lelkiismereti szabadságra esküdtünk fel, az ellenreformáció, az üldöztetések idején is, és ezt tesszük ma is.

Így valósulhat meg tehát a vallásszabadság, a türelem eszméje, mely elősegíti azt, hogy a hitet minden ember mint „Isten ajándékát” élje meg. Ez szabadság, a türelem ezen eszméje azonban túlmutat önmagán. II. János Pál pápa szavaival élve: „A szabadság beteljesedése a szeretet!” Ez rávilágít arra, hogy a dialógus, a türelem, a szabadság eszméi igen fontosak életünkben, de nem elégségesek. És miért? Mert ezeknek önmagukban úgymond nincs pozitív töltetük. Nem elég csak párbeszédben lenni, türelmesnek lenni, Istenünk sokkal többet kíván tőlünk. A felebarátot, a mellettünk lévő embert nemcsak élni hagyni, hanem életre segíteni is kell. A szabadsággal kezdeni kell valamit, élni kell vele, és nem tehetünk mást, mint azt, hogy beteljesítjük Istenünk törvényeit. A törvény betöltése pedig a szeretet. Mint ahogyan a nagy parancsolat is mondja: „Szeresd azért az Urat, a te Istenedet, tel-

jes szívedből, teljes lelkedből, és teljes elmédből és minden erődből. Szeresd felebarátodat, mint magadat. Nincsen más, ezeknél nagyobb parancsolat.” (Mk 12, 29–31) Nemegetszer megtapasztaltuk már, hogy a szabadságunkkal nem kezdetünk azt, amit éppen akarunk. Istentől függő lények vagyunk, és ha figyelembe vesszük az Atya akaratát, akkor már nem is gondolunk másra, akkor a szolgálat is szabadságunkra válik. Föl kell nőnünk a feladathoz, mert mi lenne hivatásunk más, mint az, hogy Istennünk munkatársaiként keressük meg helyünket a nap alatt, teremtett világunkban.

A szabad lelkiismeret által kialakított hit, Isten ajándéka, tehát nem a kizárólagosságot és a különállóságot kell hogy szolgálja, hanem a szeretetet, egymásért, a világunkért való élést. Adja Isten, hogy mindannyian ennek tudatában éljünk, hogy láthatatlan kerekasztalainknál az asztalfőn a szeretet Istene üljön.

Beszédemet Augustinus, azaz Szent Ágoston szavaival zárom, amelyek latin patinával így szólnak: *In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus autem caritas.* Tehát: „A szükséges dolgokban legyen egység, a kétesekben szabadság, mindenben pedig szeretet.”

Amen.

Máté Ernő, Pécs

VÍVÓDÁSAIM

(In memoriam Dávid Ferenc)

*Eretnek, istentagadó,
az Úr nevét káromló,
Te is tudod, Atyám,
nem vagyok.
Csak vívódom,
gondolkodom.
Hiszem, vakon nem bírok
elindulni utamon.
Nyisd fel a szemem!
Fogd meg a kezem,
s vezess a göröngyös ösvényen.
Hadd elszenvednem
éles kövek, szúrós tüskék
marta sebek minden kinyját,
s ha majd a lelkemet
megtisztulva felkínálom,
kérelek, úgy fogadd, mint barát.
Látod, már nem döngetem
a lélek-börtön várfalát,
csak egy rést keresek rajta,
egy kis repedést, melyen át
megpillanthatom az Eged.*

Bandi András

Hitünkről – XXII. rész (Nyitrai Levente, Kocsord)

ISTENT MEGÉRTENI

Az unitarizmus, a keresztény eszmevilág kifejeződésének nem akármilyen módja, ill. igen magas fokozata. Egyszerre biblikus és természettudományos megközelítésben próbálja megérteni, és érthetővé tenni Isten üzenetét, ill. kinyilatkoztatását. Ebből szeretnék egy újabb tarsolyra valót kínálni folyóiratunk olvasóinak a közérthetőség nyelvén.

Isten minden élőnél magasabb fokon nyilatkozott meg az embernek. Ezt hitvallások sokasága tolmácsolja az ember felé. De miért kell, kell-e egyáltalán tolmácsolni Isten kinyilatkoztatását? A válasz lehet magánügy, de amit Isten nekünk magáról mond, az törvény. Szól a közösségekhez, az őket alkotó egyén jogairól. Szól az egyénhez a közösséggel szembeni kötelességeiről. És szól a Törvényhozóról, aki adta és számon kéri rajtunk az életünket.

A törvény nemtudása nem mentesít mellőzésének következménye alól. A törvényt ismerni kell, és meg kell érteni. Hiábavalósággá válik minden élet, amiben nem ez áll legelöl és legfelül. Van, aki szerint az a küldetésünk a Földön, hogy valahol otthon legyünk rajta.

Helyes.

De otthon a Földön is csak Istennél vagyunk. Isten pedig mindig velünk van, sőt bennünk. Mi mégis megtehetjük, hogy nem élünk együtt Istennel, ezért nem is értjük őt, és a Földön sem tudunk otthon lenni.

Sehol.

Sőt a Mennyben sem találjuk majd a helyünket, hiába lesz az nekünk kijelölve. Bármi kismértékben legyen ez igaz, azt, hogy kell-e Istent értenünk, kérdés tárgyává tenni nem lehet. Ez az a legfőbb szellemi ügy, amit szolgálnunk kell, amit el kell

juttatnunk a beteljesedéshez úgy a magunk, mint közösségeink életében, melyek alkotásából részünk adatott.

Isten értése nélkül idegen jövevények, átutazó vendégek vagyunk mind a két világban.

Nem több, nem kevesebb.

Van-e, aki nem vágyik itthon lenni Istennél Égen is, Földön is? Biztos, hogy nincs, ha tud róla, ha nem. Sokan mégis elmulasztják megtenni érte azt, amit senki sem tud megtenni helyettük.

Külön mondanivalója van Istennek a földiek és külön a mennyekiek számára. De kik a földiek és kik a mennyekiek? Tudjuk, hogy rajtunk, embereken kívül tömérdek más földi lakja ezt a világot. Ezt a világot, melyről nekünk, embereknek megadatott, hogy több ismeretünk legyen az összes többinél együttvéve.

Sokan merik állítani, hogy Istent is jobban értjük. Esetleg, hogy csak mi értjük. Én eltanácsolnám ettől olvasóinkat. Akik valóban értenek valamit, azoknak ezt nem kell mondanom. Mind jól tudják, hogy az ember méltóságához illő rendben, de csak alig kezdjük Istent érteni. Ezért olyan különfélék a tolmácsolásaink.

Az állatoknak, sőt a növényeknek is – a maguk rendjén – ebben nagyobb a régisége. Mire alapozom én ezt a nem túl hízelgő állítástomat? – Egyszerű: Minden más élőlénynél nagyobb az Istenhez való igazodás, mint az embernél. Az ember ebben messze nem vette még le magáról a gyermekcipőt.

Sőt!

Hovatovább mind öntörvényűbbé válik a viselkedése. Minél messzebb kerül Isten örök rendjétől, önmagának is annál többet árt. Az egész élővilágot veszélybe sodorja vele.

És kik a mennyekiek? – Sejtjük, hogy ott sem mi képezzük az egész népeiséget. Erről kevés fogalmunk lehet, mégsem annyira kevés, hogy elhanyagolhassuk. Egész életünk egy utazás, melyről mindent tudunk, csak a célja ismeretlen. Azok előtt, akik Istent nem tudják megérteni. Annyi biztos, hogy a Mennynek is lakói vagyunk.

Éppúgy, mint a Földnek.

Hogy voltunk-e a születés előtt, és leszünk-e az elmúlás után, az még csak a hit kérdése. Vagy csak a hit az, aminek nem kérdés. De ki mondana ellent annak a népi mondásnak, mely nekünk, unitáriusoknak leginkább a sajátunk, hogy: a Mennország is, a Pokol is a Földön van?! – Én hívőnek tudom magam, szerintem a Földön is és nemcsak. Aki tehát itthon akar lenni a Földön, annak a másik világban is otthon kell lennie.

Sőt itthon.

Egyszerre és ugyanitt, mind a kettőben. A kettőben, mert mi a másik világon csak a Mennyet látjuk. Mert Istenben csak a megbocsátó jóságot tudjuk elképzelni. Istennek nincs bosszúja, amit a Pokolban tölt ki a bűnös lelkeken. A Pokol csak egy félelem, vagy tán egy fenyegetés, ami Isten megértésének hiányából fakad, mint a sötétség a világosság hiányzásából. Gyűjts világosságot, és meglátod a Mennyet és Urát, aki hazavár, sőt hazahív téged!

Hol van itt a külön mondanivaló a mennyekiek számára? Ott van, ahol más az elvárás az emberalatti és más az emberi étellel szemben. Az embertől nem elég az, ami az állattól elég. Az állat nem oda hivatalos a Mennyek országában, mint az ember. Az ember azonban sem növény, sem állat nem lehet. Nem szabad vegetálnia és nem lehet okatlan. Hogy ezt Isten követeli-e tőle, mint a Mennyebe jutás feltételét, azon vitázhatunk, ha okos és emberhez illő dolognak tartjuk a vitát. De nagy követelmény, ami elől kitérnie senkinek nem lehet, az felül van minden vitán.

Én, aki hívőnek tartom magam, a hit javára látok különbséget a kétféle felfogás között. Aki Isten követeléseként éli meg a vele szembeni elvárásokat, az olyan, mint akit emberré egy szereteten alapuló család nevel. Hogy ne mondjam, mivé nevelkedik az ember egy laktanyában, ahol minden van, csak az nincs, ami érző és értő emberré nevel.

AZ UNITÁRIUS KÖNYVESBOLTBAN

FOLYTATÓDIK
A DINNYÉS KLUB.

MINDEN SZERDÁN 18 ÓRÁTÓL

(BUDAPEST V. KER., ALKOTMÁNY U. 12.)

A MÚLT ÉVBEN A SZERKESZTETT
MŰSOROKKAL VÁRTA
DINNYÉS JÓZSEF A KÖZÖNSÉGÉT.

AZ IDÉN EGY-EGY KÖLTŐ
ÉLETMŰVÉRŐL BESZÉLGET ÉS
DALOL A KLUBESTEN.

Világvallások kertje – Szeged

kapott lelkiismeretének parancsaihoz igazodik. Maga az unitárius kifejezés arra utal, hogy Isten, mint Abszolútum egységét valljuk, s ez eltér a megszokott Szentháromság-értelmezésektől. Jézust, mint tanítót, erkölcsi példaképet állítjuk híveink elé követendő példaként. Az unitarizmusban különösen fontos az egyén Isten és embertársai előtti felelőssége.

Szegeden mióta élnek unitáriusok?

A 2003. szeptember 10–14. között a szegedi Dóm téren megrendezett „Világvallások kertje” elnevezésű rendezvényen született az alábbi beszélgetés báró Csesznegi Miklóssal, a magyarországi MBK gondnokával, aki az unitárius egyházközösséget képviselte.

Báró Úr, milyen vallás az unitárius, miért hallani olyan keveset Önökről?

Az unitárius felekezet az egyetlen magyar alapítású történelmi egyház, mely a 16. századi Erdélyben született a reformáció betetőzéseként, elsősorban egy korát messze meghaladó lángelme, **Dávid Ferenc** munkásságának köszönhetően. Dávid nevéhez fűződik, hogy az unitárius fejedelem, **János Zsigmond** országlása idején 1568-ban a tordai országgyűlés a világtörténelem folyamán elsőként biztosította a teljes vallásszabadságot. Az unitarizmus ez idő tájt a legelterjedtebb vallás volt Erdélyben, s Magyarországon is nagyszámú követővel rendelkezett. Sajnos a későbbi üldözések következtében visszaszorult Erdély egyes területeire, s ez a legfőbb oka annak, hogy a mai Magyarországon keveset tudnak rólunk. Viszonylagos ismeretlenségünkhöz az is hozzájárul, hogy az unitáriusok nem térítenek, az egyéni döntésre bízzák a világnézet megválasztását.

Miben különböznek az unitáriusok a többi keresztény egyháztól?

Az unitárius gondolkodásban mindig a személyes Isten-keresésen volt a hangsúly, egy hívó unitárius nem dogmákat követ, hanem Istentől

Az első unitárius prédikátorok már a 16. században föltűntek a városban és környékén, **Basilius István**, **Tóth Miklós** nevét említik a krónikák, de az üldözések hatására a Tisza-parti közösség elenyészett, csak a 19. században indul újra a hitélet, s Trianon után alakul meg 1922-ben a Szegedi Unitárius Leányegyházközösség. Az alapításban az erdélyi menekültek játszottak fontos szerepet. A kiemelkedő szegedi unitáriusok közül hadd említsem meg **Gelei József** biológus nevét, aki az egyetem rektora is volt, vagy a ma élők közül **Ormos Jenő**, a SZOTE emeritus professzora, **dr. Karamán Miklós** gyógyszerész, egyházközösségünk gondnoka, megbecsült polgára városunknak.

Úgy tudom Szegeden nincs unitárius templom...

Sajnos nincs. Legközelebb Hódmezővásárhelyen van egyházunknak nagyon szép temploma, s lelkészünk, **Kiss Mihály** is Vásárhelyről szolgál be. Istentiszteleteinket a Honvéd téri református templomban tartjuk, s ezt külön köszönjük református testvéreinknek. A gyarapodó gyülekezet számára azonban a közeljövőben elengedhetetlen lesz legalább egy imaház építése.

Ön az Egyetemi Unitárius Kör elnöke...

Az Egyetemi Unitárius Kör néhány hónapja alakult azzal a céllal, hogy összefogja a szegedi unitárius fiatalokat, s a városban tanuló erdélyi unitárius diákokat. Hódmezővásárhellyel együtt kb. 30 tagunk van. Tervezzük a Kör egyetemi öntevékeny csoportként való bevezetését, s a közeljövőben felvesszük Basilius István unitárius tanító-prédikátor nevét. Szeretnénk az egyetemen

egy kopjafát is állítani Basilius emlékére, melyet egy beregi unitárius művész faragna ki.

Báró Úr is unitárius családból származik?

Nem. Őseim jórészt katolikusok és reformátusok voltak, s nemrég tudtam meg, hogy református felmenőim, a **Rhédeiek**, Erdélyben erőszakkal térítették az unitáriusokat Kálvin hitére. Római katolikusnak kereszteltek, Pannónhalmán érettségiztem a bencéseknel, s a mai napig nagy szeretettel emlékezem iskolámra és tanáraimra. Az unitárius egyházba az egyéni útkeresés vezetett, itt leltem meg azt a szabadelvű keresztény szellemiséget, amelyben igazán ott-hon érzem magam.

Mint unitárius mire a legbüszkébb?

Itt a Dóm téren joggal mutathatnék **Brassai Sámuel**, vagy **Bartók Béla** szobrára, de mégsem az unitárius nagyokat emelném ki, hanem azt, hogy az unitáriusok az őket ért több évszázados sé-

relmek dacára, soha senkit sem üldöztek – még akkor sem, mikor ők voltak többségben például Erdélyben János Zsigmond idején – hanem mindig tiszteltben tartották mások vallás- és lelkiismereti szabadságát. Összességében, a már említett tordai határozat mellett, arra vagyok a legbüszkébb, hogy mi nem égettünk meg senkit.

(s. l.)

SZEGED HÍRES VÁROS

Szeged híres város, Tápéval határos...., ezt a dalt játssza a messze földön híres óratorony a Dóm-téren naponta kétszer. 1936 óta kilenc percig szól a zene, miközben a szegedi Csuri mester által készített mechanikus szerkezet tizenhét, fából készült figurát jelenít meg, mely a torony hét ajtajából bukkan elő, a kíváncsiak nagy öröme.

Miért is írom én ezt? Nagyon egyszerű, azért mert öt napon keresztül hallottuk és láttuk, ezt a kis csodát, ezen a Rerich Béla építész (aki talán nem véletlenül volt Petz Samu kedvenc tanítványa) által megálmodott téren, mely hazánk legszébb téglába álmodott tere.

Ugyanis itt zajlott a **VILÁGVALLÁSOK KERTJE** című rendezvény a Kárpát-medencében először.

A középkori Dömötör-torony és a 1930-ban felszentelt katedrális tőszomszédságában huszonegy hófehér pavilon és a benne lévő emberek hirdették Isten nagyobb dicsőségét

2003. szeptember 10–14-e között.

A fehér falakon a felírások a teljesség igénye nélkül: Károli Gáspár Református Egyetem, Magyar Iszlám Közösség, Szent Mauritius Monostor, Jezsuita Rend, H. N. Adventista egyház, Magyarországi Krisnatudatú Hívók Közössége, Szegedi Zsidó Hitközség, Szegedi Egyetem Vallástudományi Tanszék, Magyarországi Unitárius Egyház (Heltai Gáspár könyvesbolt) és még sokan mások.

Ez a kiállítás és bemutatkozás öt napon keresztül tartott reggel tíztől este tízig. Az időjárás nem fogadott kegyeibe bennünket, az első négy napon esett az eső és hideg volt, azonban az esőszünetekben (amiért, sokat imádkoztunk), sok látogatónk volt, főleg szegediek, de a környékbeli településekről is jöttek.

A központi színpadon délutánonként, a jelenlévő egyházak tartottak rendezvényeket, bemutatkozásokat.

Este általában koncertek voltak, többek között: Pannónia Klezmer Band, Marosi–Szurdi duó, Republic, Gőzerő együttes stb.

A Magyarországi Unitárius Egyház szombaton az egész rendezvény legjobb időpontjában 18–20 óra között mutatkozott be a színpadon. A résztvevők: Balácsi László főjegyző-püspökhelyettes, Felhős Szabolcs beregi szórványunk oszlopos tagja, Csesznegi Miklós szegedi unitárius koordinátor, valamint a szülővárosában föllépő „csillag” és nem sztár, Dinnyés József daltulajdonos. Jóska barátom nem önálló koncertet adott, hanem nagy alázattal betagozódott a mi unitárius bemutatkozásunkba – köszönet érte. A műsor felépítése úgy történt, hogy tíz perces prózai blokk után jött 5-6 dalból álló zenei betét és ez ismétlődött, a műsor végén, pedig Dávid Ferenc énekét zenei kísérettel 50-60 ember énekelte el együttesen felállva a szakadó esőben a Dóm-téren.

Az unitárius est után nagyon sokan jöttek gratulálni, miközben elmondták, hogy így kell bemutatkozni egy egyháznak példaértékűen, vagyis igazi értéket kell fölmutatni minden tekintetben. Ugyanis miközben Dinnyés József több tucat magyar költőtől csodálatos verseket és zsoltárokat énekelt, addig Balácsi főjegyző úr a magyar unitarizmus történetéről tartott előadást. Felhős Szabolcs a beregi szórványgondozás és a Partium irodalmi lap köré szerveződött unitárius művészekről, Csesznegi Miklós pedig Vásárhely és Szeged unitárius jelenéről, jövőjéről valamint az internetezés fontosságáról a mai vallásos életben szólt.

És itt kell beszélni a mi pavilonunkról, ill. az ott zajló életről az öt nap folyamán.

Reggeltől estig, bárkinek a rendelkezésére álltunk, könyvkínálatunkkal, vallásos ajándéktárgyakkal, a lelátogató lelkészeink pedig egyéni beszélgetésekkel, valamint unitárius totóval (amit Szász Adrienne lőrinci lelkész állított össze). Minden érdeklő megkapta a magyarországi unitáriusokat bemutató csomagocskát, amiben az unitárius címer, könyvtárunk ismertetője, vallásunkról röviden, valamint egyházközségeink címtára volt. Több, mint százat adtunk át az érdeklődőknek.

A pavilonunk kívül-belül fel volt díszítve nagyon szépen, unitárius művészek által készített kisplasztikai művekkel, képeslapokkal, unitárius címerrel. A látogatók szerint a pavilon a benne lévő emberekkel együtt szeretetteljes volt, és kifejezte a magyarországi unitáriusok világlátását, és azt hogy milyen örömmel jöttünk ide az Alföld legdélebbi részére.

Vasárnap, a zárónapon, végre kisütött a nap és megtelt a Dóm-tér emberekkel. Dél előtt vallásos kórusművekkel múltattuk az időt, majd kora délután a színpadon az összes résztvevővel egy záró és értékelő beszélgetés volt nagyszámú érdeklődő előtt. Itt mindenki egyenként kifejtette az elmúlt öt nap tanulságait. E sorok írója beszélt a szép dolgokról, ill. azokról a problémákról, amiken közö-

sen javítani kellene jövőre, hiszen a tervek szerint ezután minden évben megrendezésre kerül ez a fesztivál. Azzal fejeztem be mondanivalómat, hogy itt voltunk öt napig e csodálatos téren, az óratorny naponta kétszer megjelenő figurái előtt és ezek a fából készült kicsi remekművek (Kállay Ferenc fafaragó alkotásai), mindegyik valamilyen történelmi alakról lett mintázva. A rektor Klebelsberg Kunó, aki köztudottan katolikus, a dékánok közül Brassai Sámuel unitárius, a deákok közül Petőfi Sándor evangélikus, Csokonai Vitéz Mihály református volt, és mégis milyen jól elférnek egymás mellett, ami igazán példamutató mind a rendezők mind a mostani, mind a majdani résztvevők számára.

A beszámoló vége felé meg szeretnénk köszönni az ötletgazda és házigazda Szilágyiné Bitó Klárának és a neki segítő vallástudományi tanszék diákjainak az okosan együtt töltött órákat, nagy öröm volt ilyen fiatalokkal együtt lenni, akik össze tudják egyeztetni a transzcendenst a mai világgal.

A legfelsőbb egyházi vezetésnek, püspök úrnak, főgondnok úrnak, a Heltai Kft. vezetőjének, valamint a könyvtárunk vezetőjének az anyagi támogatásért mondunk köszönetet, ki-ki lehetőségeihez mérten próbált meg mindent.

A lelátogató lelkészeinknek és vendégeinknek, szintén köszönetet mondunk, és abban a reményben, hogy jövőre, időben előre egyeztetve hiszen, most voltak, akik erdélyi utak miatt, voltak, akik műsorátfedések miatt vagy bármi más okból nem tudtak eljönni még többen részt fognak venni – akár forgó rendszerben – ezen a jelentős rendezvényen.

Befejezésül egy hét éve Erdélyből kitelepült Szeged környéki ember szavaival búcsúzom, aki a következőket mondta: amióta kijöttem magyarba, most voltam először büszke arra, hogy unitárius vagyok, hiszen itt mindenki nagyon szerette önöket és így engem is, és ezért az Isten áldja meg a magyarországi unitáriusokat.

Úgy legyen!

Gergely Felicián

A Richter Gedeon Rt. a Magyar Kémia Oktatásáért immár ötödik alkalommal adta át ünnepélyes keretek között négy kémiatanár kiemelkedő munkájáért a Magyar Kémiaoktatásért díjat. A díj átadására az MTA Akadémiai Klubjának termében került sor. A rangos elismerést a Richter Gedeon Alapítvány a Magyar Kémiaoktatásért háromtagú kuratóriuma évente ítéli oda azoknak a középiskolai és általános iskolai kémiatanároknak, pedagógusoknak, akik áldozatos munkájukkal járulnak hozzá a magasabb színvonalú képzéshez. Az alapítvány 2003-ban Halmi László, Horváth Gabriella, Útő Piroska középiskolai tanárok, valamint Dudok Györgyné általános iskolai tanár, a kémiaoktatásban és a kémiaoktatásért végzett munkáját ismerte el.

Csodálatos vendégjáték Székelyföldön

Augusztus végén ötnapos vendégjátékunk során Székelyföldön, unitárius testvéreink vendégszeretete tette felejthetlenné utunkat: Sík Sándor ISTVÁN KIRÁLY c. drámáját játszottuk Marosvásárhelyen, Székelyudvarhelyen és Csíkszeredán unitárius és más vallású hívekkel telt házak előtt.

Mi ajándékba vittük játékunkat, az unitárius gyülekezetek viszont mindhárom városban szállással, ellátással és határtalan szeretettel halmoztak el bennünket. A családok – akik vendégül láttak – számtalan figyelmességgel tették testvéri hangulatúvá ottilétünket. A magyar öntudat keresztényi alázattal áradt mindenikből. Örömmel tapasztaltuk, hogy Erdélyben bátor nyíltsággal vállalják magyarságukat az emberek, szinte vallásos áhítattal büszkék nemzeti öntudatukra. Ők valóban naponta élik a haza, a testvéri közösség szeretetét!

A vendéglátó városok gyülekezeteinek élén álló lelkészek, a legnagyobb lelkiismeretességgel vállalták az előadások megszervezését a vendégművészek fogadását, és elhelyezését a lelkes unitárius híveknél, ezért megérdemlik, hogy név szerint is köszöntsük őket: **Marosvásárhelyen NAGY LÁSZLÓ; Székelyudvarhelyen RÜSZ DOMO-**

KOS; Csíkszeredán KRIZBAI BÉLA és TÓTH KÁROLY evangélikus lelkész.

Hazafelé örömmel és meglepéssel állapítottuk meg, hogy példásan szervezett volt minden napunk:

Marosvásárhelyen elkalauzoltak a Teleki-tékába, Csíkszeredán a csíksomlyói kegyhelyre, bevitték és megmutatták az „Egy Isten”- hitből fakadó csodálatos templomaikat.

Mi, ott levő művészek, színházunk ars poeticáját, Tamási Áron nagyszerű gondolatát hirdettük; „betölteni reménységgel a világot”. Mi nagy kedvvel, szívvel játszottunk testvéreinknek, ők pedig elláttak és imádkoztak értünk.

E csodálatos és felejthetetlen vendégjáték szellemi előkészítője Rázmány Csaba püspök úr volt, akinek az Evangélium Színház Kuratóriumának nevében is hálás köszönetet mondunk.

Isten áldását éreztük utunkon, melynek végén igaz baráti szeretettel, a viszontlátás reményében búcsúztunk egymástól!

Budapest, 2003. október 8.

UDVAROS BÉLA,
az Evangélium Színház
művészeti igazgatója

Szervét Mihály /1511–1553/, a „csillag a máglyán” 450 éve halt meg

„Megölhetnek, de ártani nem tudnak nekem”

(Szókratész)

„Rettenetes, de mindennek ára van. Nyomon vagyok már. A vér a szív jobb kamrájából a bal kamrába áramlik, de nem közvetlenül, hanem hosszú ereken át, miközben a tüdőben levegővel érintkezve megtisztul. Erről eddig csak Istennek volt tudomása... Kétkedem abban, hogy Isten tartózkodási helye pusztán a Magasság lenne. Az úr, a csillagok. Mindenütt jelenvalónak kell lennie. Benne van tehát mindabban, amit megteremtett.”

„A gondolat székhelyének dolgában nincs illetékes és illetéktelen koponya. Isten valamennyit nyitott ablakokkal teremtette. Kinek

Michael Servetus
(1511–1553)

adott felhatalmazást, hogy csak egyet is bedeszakázzon?”

„Vitába mertem szállni veled, Kálvin János, de csak kenyérrel dobtalak meg. Dobtál volna vissza sárral vagy mennykővel, ne följelentéssel! ...A szabad vizsgálódás jegyében, nevében a hitből kényszeríthet, a hívőből álhívót kovácsolsz. A házkutatás a szívben és a koponyákban az álhíveket szaporítja. Meggyőződésed, hogy az emberiség a te Jézus-kommentárodba fagyottan, mint valami őshüllő fogja megérni a feltámadás napját?... Isten azért teremtett saját képére, hogy szánt-

szándékkal elbutuljunk? Hiábavaló és lehetetlen bárkinek is megparancsolni vagy bárkit is erőszakkal kényszeríteni, hogy hite, gondolkodása ilyen vagy olyan legyen!... Az efféle kényszer csak hazugságot és színlelést fiadzik.”

„A tiltott könyvespolcot a fejünkben keresse!... Könyvet írtam, nem harci programot, nem törvényeket. Szemlélődöm lelkiismeretem szerint. Nem óhajtok beköltözni senkinek az agyába!... Lelkem ez a könyv. Meg nem gyalázhatom... Egész ifjúságom itt van e könyv falai között... A könyvégetés nem válasz! Semmire se válasz!... Gyalázzatok meg engem, de kímélhessem meg az írásomat, a könyvem! A lélek székhelyét nem találtam meg a vérerekben. A lélek valahol mélyebben lakozik bennünk. Talán épp ott, ahol az írás születik, ahonnan Leonardo színei kicsapnak, Michelangelo szobrai fölbukkannak. Nem tudom, hol ez a mélység, talán a sorsunkban. A sorsunkat nem tudom fölboncolni. De bizonyos, hogy minden leírt szavam önmagam megőrzésének legutolsó menedéke. Közönséges anyag: festék, papír ez a könyv, a könyvem, mulandó forma, tojáshéj, magzatburok de hallgatózz belé: az életem értelme sír benne, egy vagyok vele, mint anya a magzatával. Revoco? Vonjam vissza? Nem leszek magzatgyilkos! Magamat alázom meg inkább, semmint ezt a szerencsétlen, üldözött könyvet, amelynek immár saját élete van. Ha visszavonom: megsemmisítem. Ha letagadom: csak elválunk egymástól.”

„Segíts meg, Istenem, életemnek e nehéz órájában! Ne oltsd ki bennem, Uram a gyertyát, te gyújtottad meg azt Szent Máté evangéliumával, te parancsoltad meg a szólást, és ítélted örök kárhozatra a hallgatást!... A te műved, Uram, a kényszer, a szavaimat formáló sugallat, a nyájterelő Jákob varázslata az ivóvizünkben, falat kenyérünkben, szerelmünkben, szándékainkban és minden tétova mozdulatunkban az igazságért, mely bennünk lakozik, s mégis oly távoli, és immár csak álmainkban adhatunk neki fekhelyet... Én nem tudom már, hol a fényes Mindenható, mert elhagyott engem, álmodozásba kergetett, és magamra hagyott a kérdő mondataimmal, és nem tudom: fölemelt-e vagy megvert engem, és nem fi-

gyelmeztetett engem: nyitott szemmel aludj, Szervét Mihály, mint a viaszbabák, mint a játékbabák! Jó éjszakát!”

A fenti idézetek Sütő András, a mai magyar irodalom legnagyobb drámaírójának halhatatlan művéből, a „Csillag a máglyán” Szervét Mihály gondolataiból valók. Emlékszem, hogy azokban a vészterhes időkben papnövendékek, lelkészek, történelmi nemzeti és vallásos értékeiket féltő és azokhoz ragaszkodó erdélyiek szinte imaszövegek-ként idéztük Sütő András lélekmegettartó szavait. A kemény kálvinista Sütő András így őrizte meg az unitárius „bozótvágo” örökségét. Eljött az ideje, nagyon is eljött, hogy a történe-szeink is hozzátegyék a magukét. Erre elszalaszthatatlan alkalmak az idei évfordulós ünnepek Európa kultúrvilágában.

Aranyosrákosi Székely Sándor író-püspökünk jegyzi le híres művében, az „Unitária vallás történetei Erdélyben”: „Genévában vesztették el, Kálvin János genevai pap eszközletére 1553. oct. 28. gyászos farakáson.” Wilbur Morse Earl /Szent-Iványi Sándor/ könyve október 27-ére teszi a kivégzést, a genfi Champel mezején felállított emlékművön is ez utóbbi dátum szerepel. 450

éve annak, hogy a Reformáció e különös elméjének, harcosának meggyújtották máglyáját, a „farakást” ahogy Aranyosrákosi írja, azok, akik létüket szintén a Reformációnak köszönhatték. Nem Ő volt az egyetlen, akit „másként gondolkozó” voltáért a protestánsok pusztítottak el, főként itt a történelmi Magyarország területén.

A genfi Szervét-ünnepeken a Magyarországi Unitárius Egyházat Mikó István főgondnok képviseli október 25–26-án. Egy angol lap híradása szerint Madridban is lesznek megemlékezések, igaz, mint híres orvos örökségét elevenítik fel, hiszen a vérkeringés egyik felfedezőjét tiszteli benne a tudományos világ. Talán majd említést tesznek arról is, hogy reformátorként mekkora nagyság volt. Egyházi Elnökségünk és Képviselő Tanácsunk határozatot hozott arról, hogy november 29–30-án nagyobb szabású Szervét-ünnepeket rendez. Erre az alkalomra vendégül látjuk erdélyi hittestvéreinket, nyugati hitrokonainkat és a tudományos élet képviselőit is. Elképzeléseink szerint az első napon

meghallgatjuk Dr. Rezi Elek kolozsvári püspökhelyettes /Genfben is ő lesz az egyik előadó/ és Dr. Balázs Mihály szegedi történészprofesszor előadásait. Másnap ünnepi istentisztelet lesz műsorral a Pestszentlőrinci Egyházközségünk templomában, valamint koszorúzás a Szervét- emléktáblánál. A kétnapos rendezvényre várjuk az érdeklődőket, a Budapest XVIII. kerület, Szer-

vét Mihály tér 1. szám alatt lévő templomunkba, hogy megismerhessék minél többen e nagyszerű reformátor életét, munkásságát, műveiből ízelítőt kapjanak. Következő lapszámunkban részletes életrajzi ismertetést, műveinek tudományos értékeléséből részleteket fogunk közölni.

B.L.

Október 31.

A Reformáció napján Gellérd Imre, egykori homoródszentmártoni lelkész versével emlékezünk:

REFORMÁLÓDJ!

Európa földjén sötétség honolt.
Meddőn sírt a szellem és trónt ült a vakság.
Új formák után kiáltott minden fény,
Mit véka alá rejtett önhitt emberi makacsság.
Ó, te balga kor! Azt hitted
Erősebb a véka, mint a gyertya fénye?
Azt hitted, örök a gát, mit duzzadó erőknél
úttá vert kevesek ósdi, beteg önkénye?
Azt hitted, hogy tüzes isteni hajnalok útját
elvekkel, láncokkal végképp elállhatod?
Hogy fakadjon rügy, hogy nőjjön a szellem,
koholt terveiddel, azt hitted, meggátolhatod?
Nem, ó balga kor! Tévedtél végzetesen!
A megújulás istenszabta törvény!
Nem megállás, nem véka, nem lánc, nem meddő elv,
Nem gát, hanem csobogó, szakadó szent élettörvény.
Hajnal, mely felfakad,
legyen bár ezeréves az éj,
vulkán, mely kitör, tömje bár kráterét erőszak,
parancs vagy barbár hatalmi kéj.
Valahol duzzadt gátak felett megjelenik egyszer az Úr,
S prófétákat harsonáz össze magának,
Kik Isten áldott eszközeiként
Erős hitvallukat nekivetik-feszítik a gátnak.
S recsegni, ropogni kezd a gát –
Sodoma tüze mar belé a múltba.
Vártemplomok kapuin tételes nagy álmok feszülnek:
s új hajnalt énekelnek merészen, zúgva:
Reformálódj! Isten parancsa örök törvényként
küldetett egykor Wittenbergbe, Wormsba,
Reformálódj! – Ne gát, lendítő erő légy,
örök javító szándék jó- és balsorsban!
Reformálódj! Benned is szakadjon naponta meg
A jóság, az igazság s a szeretet élő vize,
S tételes jézusi vágyak szent proklamációját
Szegezd ki életed templomkapujára!

Gellérd Imre lelkész, 1957
Közli: B. L.

Az angliai The Inquirer lap, a brit és ír unitáriusok és szabad keresztények orgánuma arról tudósít, hogy az Unitáriusok és Univerzalisták Nemzetközi Tanácsa Szervét Mihály halála 450. évfordulóján emlékkonferenciát tart Svájcban, a genfi John Knox Nemzetközi Intézetben október 24–27. között. Lapunk más helyén mi is tudósítottunk arról, hogy erre a megemlékezésre Mikó István főgondnokot küldte ki egyházunk. Jeleztük azt is, hogy Dr. Rezi Elek kolozsvári püspökhelyettes ezen az összejövetelen fog előadást tartani. A megnyitó beszédet Clifford M. Reed lelkész fogja a résztvevőkhöz intézni. Október 25-én Andrew Hill, az edinburghi Szent Márk templom lelkésze „Az unitarizmus többel tartozik Kálvin Jánosnak, mint Szervét Mihálynak?” címen tart előadást. Aznap délután Dr. Peter Hughes, az Unitárius-Univerzalista Történeti Társaság alelnöke, az Unitárius és Univerzalista Életrajz – Szótár főszerkesztője „Szervét, az áldozat” címen tart előadást. A vasárnapi istentiszteletet Richard R. Boeke lelkész vezeti. Clifford M. Reed azután „Szervét drámája” tárgykörben értekezik. Hétfőn reggel imádsággal zárul a rendezvénysorozat.

A Magyar Nemzet már nagyon sokszor értékes cikkeket közölt egyházunk életéről, vagy hoz elő nagy érdeklődésre számot tartó adatokat. A cserkész történelemben járatosak tudják, hogy az unitáriusoknak is van egy híres csapata, a János Zsigmond nevét viselő közösség. (Milyen kár, hogy napjainkban szünetelteti működését, kellő utánpótlás hiányában.)

Az említett újság „talán minden idők legsikeresebb magyarországi rendezvényének” nevezi az 1933-ban, Gödöllőn tartott jamboree-t. A hetven évvel ezelőtti találkozóznak állít emléket a Gödöllői Városi Múzeumban megnyitott „A csodaszarvas jamboree-ja /1933–2003/” című kiállítás. A rengeteg emlék egyik nagy szenzációjának titulálja a szerző azt a kézzel írott, gobelin fedelű naplót is, amit az unitárius János Zsigmond cserkészcsapat vezetett a táborozás során, és amit sok ezer résztvevővel aláírtak” – tudósít a lap.

Egy másik Magyar Nemzet-szám „Földi és égi hitviták” címmel tudósít arról, hogy a Budapesti Unitárius Egyházközség templomában Szócs Géza költő bemutatott egy általuk kiadott könyvritka-

ságot, Jacobus Paleologus, Dávid Ferenc eszmétársa válogatott írásait. Szócs Géza felkérte Balázs Mihály iradalomtörténész professzort és Nagyillés János fordítót, hogy a latin nyelven megjelent írásokat fordítsák le és tegyék a magyar olvasó számára is elérhető közkinccsé.

„A kész mű A Dunánál Kiadó és a kolozsvári Qui One Quint Kiadó közös kiadásában látott napvilágot, ami már csak azért is szerencsés, mert az unitáriusok erdélyi központjának számító Kolozsvár így a magáénak tudhatja a könyvet” – fogalmazott Szócs Géza. Milyen nagyszerű emberi gesztus, hogy ha házunk táján nem akad, aki elérhetővé tegye az ilyen értékeket, Isten „rendel” kívülállókat!

Meghalt Teller Ede... /1908–2003/

Kroó Norbert, az Akadémia főttkára azt mondta róla: „Társadalmi hatását Einsteinéhez lehet hasonlítani”. A természettudományok mellett magyarból volt mindig kiváló. Egész életében akcentus nélkül, hibátlanul beszélt nyelvünket.

Hajlott korában is Ady-verseket idézett, szavalt. Élmény volt hallgatni a vele készült interjúkat, még ha azokat éjfél utánra is rakták az illetékesek, akiknek nem „feküdt” magyarságszeretete. A rengeteg díj, kitüntetés mellett a legbüszkébb a Corvin-láncre volt. Tudományos munkája, eredményei maguktól beszélnek, életében már tudományos központot neveztek el róla. Abban a pantheonban előkelő helye van, de abban a másikban is, amelyikben azok vannak a csillagok közé felírva, akik siettették a barbár eszmerendszer bukását a világon. Egyik utolsó beszélgetésében fejtette ki tiszta „unitárius” nézeteit. Valahogy úgy fogalmazott, mintha Jézust hallottam volna: „Az én Atyám munkálkodik, és én is munkálkodom.” Nem úgy van az, ahogy a hagyományos világnézet vallotta, tartotta, hogy az Isten megalkotta a jövőt, és nekünk csak le kell élnünk és ennyi. Az embernek sok a tennivalója. Az élet egy alkalom, egyetlen alkalom, hogy megtegyünk mindent. Bizonytalan sokszor az élet, de nem kell félni: dolgozni kell szüntelenül, hogy az Isten-álmódta jövőt az ember saját javára fordítsa. Adjon a Mindenható e népnek sok ilyen gyermeket, kiválóságot, és adjon örökös hazavágyást e földre, hogy „fölföldöbott kő”-ként visszatérjenek, és adjon olyan hazát, testvéreket, amelyik és akik mind várják és befogadják.

B. L.

Emlékezések

Szeptemberi emlékezés

1886 szeptemberében született

Szász Domokos postaigazgató, a gyulai Bethlen Gábor szövetség elnöke, zsinati-főtanácsi tag.

1887. szeptember 17-én született

Orbók Attila politikus, újságíró, író, a Magyar Írók Egyesületének főtktára.

1890. szeptember 3-án született

Zsakó Gyula törvényszéki tanácselnök, az egyházi gyűjtő-, a szórványfelosztó, a nyugdíj- és a fegyelmi bizottság tagja.

1897. szeptember 17-én született

Bíró Lajos lelkész, szakíró.

1903. szeptember 15-én született

Pethő István lelkész, püspöki helynök, a pestszentlőrinci templom és papilak építtetője, harangjának adományozója.

1915. szeptember 21-én született

Latin György banktisztviselő, főkönyvelő, az Építésgazdasági Intézet főmunkatársa, a budapesti egyházközség presbitere.

1925. szeptember 26-án halt meg

Gömöri Károly gazdasági tanácsos, a budapesti egyházközség presbitere.

1926. szeptember 18-án halt meg

Marosy Ferenc pénzügyminisztériumi tanácsos, a szegedi társegyházközség presbitere.

1926. szeptember 29-én halt meg

Deési Károly tanár, feltaláló, szakíró.

1927. szeptember 11-én halt meg

Vass Miklós tanár, kaposvári megbízott hitoktató, a Magyar Unitárius Társaság tagja.

1932. szeptember 25-én halt meg

Ürmössy Károly ügyvéd, a Magyar Unitárius Társaság tagja.

1942 szeptemberében halt meg

Márkos Ferenc alezredes, a Ludovika Akadémia tanára.

1965. szeptember 28-án halt meg

Csipkés Ernő, a Ludovika Akadémia ezredes tanára, városparancsnok, több I. világháborús érem tulajdonosa.

1972. szeptember 8-án halt meg

Gáspár Mózes bíró, a budapesti egyházközség presbitere, a Nyugdíj Bizottság póttagja.

1982. szeptember 25-én halt meg

Végh Mihály lelkész.

1984 szeptemberében halt meg

Józan Dezső vegyészmérnök, műszaki tanácsadó.

Októberi emlékezés

1825. október 5-én született

Xantus János, az Állatkert igazgatója, 1848-as tűzérőhadnagy, utazó, szakíró, a MTA tagja.

1871. október 21-én született

Pálffy Móric geológus, kormányfőtanácsos, Szabó József Emlékéremmel /1912/ valamint a Bányászati és Kohászati Egyesület aranyérmével kitüntetett szakíró.

1880. október 15-én született

Ferencz Áron egyetemi magántanár, gyógyszerész, szakíró.

1890. október 5-én született

Buzogány Lajos számvevőségi főtanácsos, főtanácsi tag, szórványgondnok.

1897. október 14-én született

Hosszú Zoltán színész, rendező, a BSIE műsorainak szereplője.

1907. október 6-án született

Abrudbányai Fikker János teológus tanár, lelkész, szakíró, politikai fogoly, könyvelő.

1909. október 10-én született

Kovács Péter főiskolai tanár, énekkarszervező, szakíró.

1916. október 23-án született

Sztankóczy Zoltán közlekedési szaktanácsadó, egyetemi oktató, világi teológus, konferenciái előadó, szakíró.

1919. október 3-án született

Oborzil Gyula bőripari szakember, több egyházközség harangjának adományozója.

1919. október 19-én született

Kisgyörgy Jenő gépészmérnök, gazdasági hivatalvezető.

1889. október 26-án halt meg

Mátéfi Zsuzsanna tanítónő, festőművész.

1908. október 20-án halt meg

Bedő Albert erdész, szakíró, az Országos Erdészeti Egylet titkára, miniszteri tanácsos, államtitkár, az MTA tagja, a Lipót Rend, a Fölkelő Nap és a Vaskorona Rend tulajdonosa, a DFE elnöke, főtanácsi tag.

1915. október 24-én halt meg

Grádl Sándor MÁV-felügyelő, a budapesti egyházközség presbitere, a templomépítettség bizottság tagja.

1916. október 8-án halt meg

Vajda Emil tanár, zenei író, karmester, szerkesztő.

1926. október 24-én halt meg

Karsai Sándor jogász, államtitkár, a gyermeknap meghonosítója.

1929. októberében halt meg

Ürmössy Sándor alezredes, a cserkészcsapat könyveinek adományozója.

1934. október 17-én halt meg

Dalmady Zoltán ezredorvos, a Pázmány Péter Tudományegyetem c. rendkívüli tanára.

1937. október 31-én halt meg

Ujlaki Géza ügyvéd, egyetemi magántanár, szakíró, szerkesztő, a BSIE előadója, az Igazgató Tanács és a budapesti egyházközség presbitériumának tagja, a dunapataji egyházközség jótévője.

1942. október 24-én halt meg

Zsakó Andor törvényszéki bíró, egyházi tanácsos, a III. fokú fegyelmi bíróság tagja.

1943. október 13-án halt meg

Kozma Jenő ügyvéd, politikus, kormányfőtanácsos, a Misszióház létrehozásának tevékeny munkása.

1948. október 11-én halt meg

Boros László jogász, újságíró, író, egyházi jogtanácsos.

1949. októberében halt meg

Szent-Király András miniszteri tanácsos, a budapesti egyházközség presbitere.

1957. októberében halt meg

Murvai Árpád jogász, orosházi szórványgondnok.

1961. októberében halt meg

Gál Jenő táblai ülnök, a budapesti egyházközség alapító tagja, köri fű. gondnok.

1961. október 17-én halt meg

Barabás Istvánné, az óvónóképző igazgatója, a vasárnapi iskola vezetője.

1964. október 5-én halt meg

Orbók Attila, politikus, újságíró, író, a Magyar Írók Egyesületének főtáskára.

1970. október 9-én halt meg

Szabó Gáborné Weress Jolán népnevelő, presbiter, EKT tag, Nőszövetségi és Konferenciás tábori előadó, a finn Lotta Svaerd kitüntetés tulajdonosa.

1972. október 7-én halt meg

Májai Ferenc árvaszéki elnök, polgármester, a budapesti egyházközség presbitere.

1973. október 7-én halt meg

Fodor József költő, szerkesztő, az Irodalmi Tanács tagja, a Magyar Írók Szövetségének elnöke, Baumgarten /1943/, Kossuth-díj /1957/ és a Munka Vörös Zászló érdemrend tulajdonosa.

1974. október 23-án halt meg

Lengyel Menyhért, színdarabíró. 1925-től unitárius. A „Csodálatos mandarin” c. ballet-pantomim szövegkönyvírója.

1977. október 26-án halt meg

Gálna Sándor lelkész, zenetanár.

1978. október 3-án halt meg

Pethő István lelkész, püspöki helynök.

1978. október 13-án halt meg

Pap Ádám járásbíró. A kecskeméti szórvány egyik szervezője.

1981. október 5-én halt meg

Anghi Csaba, az Állatkert főigazgatója, c. egyetemi tanár, szakíró.

1990. októberében halt meg

Orbán Zoltán jogász, a pestszentlőrinci egyházközség presbitere.

1998. októberében halt meg

Vári Béla, a Mezőgazdasági Minisztérium főmérnöke.

Novemberi emlékezés

November a halottakra való emlékezés hónapja. Egyházunk minden esztendőben lerója kegyeletét jeles elődeink emléke előtt. Ebben az emlékezési folyamatban most két olyan alig ismert XVI–XVII. századbéli elődre emlékezünk, kik közül az egyik életével, a másik pedig szabadsága és vagyona elvesztésével fizetett.

A XVI. század utolsó évtizede és a XVII. század kezdete nehéz és tragikus kora úgy Erdély, mind az unitárius történelemnek. Mindkettő a katolikus egyház befolyása alatt álló Báthory-család uralmát szenvedti. Báthory Zsigmond, aki a lengyel királlyá előlépett István képében ül Erdély fejedelmi székében, Rudolf császárral szövetkezve diadalmaskodik a török felett. Tartva annak újabb támadásától, 1597-ben elhagyja Erdélyt, de a következő évben már ismét annak fejedelme. 1601-ben Zsigmond lemond Báthory Ándrás bíboros javára, ám annak az év végén bekövetkező halála után ismét Erdély fejedelme. A Zsigmondot segítő császári hadaktól szabadulni akaró erdélyi nemességet Basta császári tábornok és Mihály havasalföldi vajda egyesült erővel legyőzi. Ekkor veszi kezdetét az a „rémuralom”, amely Erdély legsötétebb korszakaként jellemezhető. Mivel úgy Basta, mind Mihály a császár nevében lép föl a szabadságukhoz ragaszkodó erdélyiekkel szemben, a csatározások – kisebb-nagyobb szünetektől eltekintve – szinte napirenden vannak.

Ezen csatározásoknak egyik jelentős helye az akkor már kevésbé „kincses”-nek nevezhető Kolozsvár, amelyet Basta helyőrsége tart megszállva. A helyőrség engedve a polgárság óhajának, megnyitja a város kapuit a későbbi tábori országgyűlésen fejedelemmé választott Székely Mózes előtt. A sokat szenvedett kolozsváriak haragja a jezsuiták ellen fordul. Klastromukat lerombolják, s az ott maradó jezsuita papokat a városból kiűzik. A katolikus történetírók ezt az eseményt az unitáriusok rovására írják, s a felbujtással az egyház akkori vezetőit vádolják. Hogy azoknak mi írható rovásá-

ra, azt ma nehéz volna tárgyilagosan megítélni. A történelem nem is rajtuk, hanem a város az évi unitárius királybíráján, Tóházi Mihályon vesz elégtételt. Tóházi Mihály hasonnevű apja szücsmesterként a szücslegények céhszabályzatának egyik életre hívója. Fia azonban nem szücs, hanem az ötvösművészetnek hódol. Mint tekintélyes polgárt 1603-ban Kolozsvár főbírájának választják. Ebben a tisztségében – miként a város polgárságának többsége – ő is Székely Mózes hadainak Kolozsvárra való beengedése mellett foglal állást, s ezért életével fizet.

A császári hadakkal visszatérő Basta előtt őt is bevádolják jezsuitaellenes magatartásáért. Ezért Basta elfogatja és halálra ítéli. Az ítélet végrehajtásától az menthetné meg, ha elhagyja unitárius hitét és katolizál. Mivel erre Tóházi nem hajlandó, Basta 1603 szeptemberében Déván fejét véteti.

Tóházi életéről rövid tudósítást Herepei János („A házsongárdi temető régi sírkövei”, 1988) és Bálint József („Kolozsvári emlékirók”, 1990) közölnek. Herepei megemlíti, hogy „Déva vára Dávid Ferenc után Tóházi gyászát is őrzi”.

Az említett gyászos időszaknak azonban van még egy unitárius üldözöttje: Baka Ferenc (†1640). Herepei János révén tudjuk, hogy Baka tagja annak a kolozsvári mészároscéhnek, amely templomi szolgálata fejében a templomot körülvevő épületben kap üzlethelyiséget. Négy gyermeke 1622-ben a pestisnek esik áldozatul. Ő is híve – miként Tóházi Mihály – a város kapuit Székely Mózes hadai előtt való megnyitásnak. Azonban a császáriak visszatérésekor Gellyén Imre főbíró bevádolja Bastánál. Baka Tóházinál kisebb büntetéssel, vagyonvesztéssel és börtönbüntetéssel ússza meg a korabeli „zendülésben” való részvételt.

Legyen áldott mindkettő emléke!

Kelemen Miklós

*Omló Déva vára, hitünk Golgotája -
lelkünk most arra jár,
hol élet és halál
béklyóit lerázza...
Omló Déva vára, elvész a homályba,
ám ki ott szenvedett,
őrzi a szeretet
s hű szívünkbe zárja...*

Gellérd Imre

Akik előttünk jártak...

IN MEMORIAM GELEI JÓZSEF (1885–1952)

A Dávid Ferenc Egylet 2003. szeptember 21-én tartott
músortos estjének „Elnöki beköszöntő”-je

*Kedves Gyülekezet!
Kedves Vendégeink!
Tisztelt Hölgyeim és Uraim!*

Szeretettel köszöntöm Önöket, ezen ünnepi rendezvényünk résztvevőit. Külön köszöntöm nagy örömmel Faragó Laura énekművész és Bánffy György Kossuth-díjas színművész testvéreinket, akik kérésünkre elvállalták, hogy művészi közreműködésükkel emelik estünk színvonalát. Előre is hálásan köszönjük. Meleg szeretettel üdvözlöm Gelei József megjelent 3 lányát – Klárát, Juditot és Ildikót, családtagjaikkal együtt – akik Debrecenből, Budapestről ill. Szegedről jöttek el, hogy velünk együtt áldozzanak édesapjuk emlékének.

Az Egylet tagjai és rendezvényeink rendszeres vendégei tapasztalhatták, hogy a mai alkalom meghirdetett témájának jellege eltér a múlt évi rendezvényeinktől.

Akkor a sok „kerék” n e m z e t i jubileum megkívánta, hogy hazánk történelmi nagyjaival foglalkozunk (Vörösmarty, Kossuth, Rákóczi).

Úgy gondoltuk, eljött az ideje annak, hogy e g y h á z u n k néhai nagyjaival foglalkozzunk, s az ő életükből, magatartásukból, tetteikből merítsünk erőt egyházunk jelene és főleg jövője számára. Elsőként a XX. századot céloztuk meg.

Mint a gyülekezet egyik legidősebb tagjának, alkalmam volt csaknem nyolc évtized alatt számos személyes élményt szerezni, egyházunk tagjait személyesen megismerni, tapasztalatokat gyűjteni. Ezek egy részét szeretném most hallgatóságommal megosztani.

Igen értékes adatokat kaptam a Gelei család tagjaitól, valamint Gelei olyan tudós társaitól, akik a különböző szakmai fórumokon tartottak megemlékezést róla (pl. halála 15. évfordulóján).

Személyes élményeim közül kiemelkedik az 1941. évi marosvásárhelyi zsinat, amely alkalommal Józsan Miklós püspöki vikáriust püspökké, dr. Gelei József akadémikus, egyetemi tanárt pedig az Unitárius Egyház főgondnokává választották, Kolozsvár székhellyel.

Családjaink kapcsolata még a múlt század elejére nyúlik vissza. Nyiredy nagyapám a kolozsvári kollégium tanára volt, akiről dr. Gál Kelemen „A Kolozsvári Unitárius Kollégium Története” című kétkötetes munkájában többek között így ír: „Tanítványai rajongtak érte. Nekik ő „Géza bácsi” volt. Tanítványaitól nem állott távol a tanári katedra olimpiai magaslatán, hanem leszállott közéjük. Egyéniségéből a szeretetnek az a titkos, áldott fluiduma áradt, amely ellenállhatatlanul megnyerte tanítványai szívét. A tanuló nem félelemmel és szorongással, hanem örömtől pirult arccal közeledik

hozzá. Ez a megnyerő, mindenkit meghódító, elbájoló meleg szeretet ömlik el egész lényén.”

Nagyapám hamar felfedezte a „Jóska gyerekekben” a tehetséget és fölkarolta.

Gelei Jóska az első gimnáziumtól kezdve mindennapi látogatója és „vendége”, helyesebben családtagja volt a Széchenyi téri Nyiredy háznak, aki ott sajátította el az évek során a társadalomba való beilleszkedés csínját-bínját, s aki a több évvel fiatalabb édesapám számára a tanulásban segítséget jelentett. Egy életre szóló barátság – s talán annál is több – alakult ki az „ifjú tanár” és a „nebuló” között. Ezzel magyarázható az, hogy ha később az évtizedek során Gelei professzornak Budapesten volt dolga, vagy átutazott Budapesten, mindig nálunk szállt meg, ebben az épületben, a II. emeleti lakásunkban. Ilyenkor hihetetlen nagy élményem volt főgondnokunk társasága.

Amikor hónapokkal ezelőtt elkezdtem foglalkozni a „Gelei-témával”, a legnagyobb problémát az jelentette számomra: hogyan tudok megfelelő adatokhoz hozzájutni e g y h á z i vonatkozásban. Ez Kolozsvárral kapcsolatban teljesen kilátástalannak tűnt.

S ekkor kaptam egy váratlan – azt kell mondanom – „isteni ajándékot”: régi családi irataimat rendezgetve kezembe akadt egy, a Hőgyes Endre utcai templomunkban tartott előadásnak a kézírata, melyen édesapám keze írásával a következő néhány sor szerepelt: „1967. január 15. Hőgyes utcai evangélizáció.” Édesapám – aki egyébként a Dávid Ferenc Egyletnek is alelnöke volt – ezt az előadást pontosan olyan alkalomra írta, amilyenre én készültem; az előadás Gelei ugyancsak (véletlenül) előkeült posztumusz kéziratára épült.

Az előadás első sorai így hangzottak: „Hogy ki volt Gelei József, e gyülekezet előtt – gondolom – nem kell különösebben tárgyalnom.”

Én azonban nem kezdek így, hiszen az időközben eltelt emberöltő természetszerűen azt eredményezte, hogy a jelenlegi hallgatóság soraiban legfeljebb egy-két személy ülhet, aki ismerte, vagy egyáltalán hallott néhai főgondnokunkról.

Gelei József 1885-ben született a Háromszék vármegyei Árkos községben, Gelei Mózes és Para Rákhel székely földműves házaspár legidősebb gyermekeként. Tanulmányait az árkosi unitárius iskolában kezdte (ami egyébként most az ő nevét viseli).

Az elemi végeztével a minden ismeretre éhes gyermek tovább szeretett volna tanulni, ennek azonban az anyagiak hiányán túlmenően az is akadálya volt, hogy a székely szokásjog szerint a legidősebb fiú örökölte a földet, a birtokot, a többi gyermek mesterseget tanult, vagy felsőbb iskolát végzett; a lányokat kiházasították. Az édesapa e szerint képzelte gyermekei jövőjének alakulását. A falu unitárius papja és iskolaigazgatója pártolták a kis Jóska elképzeléseit, és minthogy az iskola abban az évben ösztöndíjat kapott a kolozsvári kollégiumba, meg tudták győzni a szülőket.

Jóskát a kollégiumban az első perctől kezdve csatlódás érte: osztálytársai ugyanis – milyen a gyerek! – elkezdtek csúfolni falusias („árkosias”) beszéde miatt. Jóskánk azonban nem olyan fából volt faragva, hogy elcsüggedjen. Ehelyett megvárta éjszakánként azt az időpontot, amikor az ellenőrzés is nyugovóra tért, és ekkor szép csöndben kiosont a mellékhelyiségbe. No, nem azért, mint a diákok általában teszik, nem cigarettára akart gyújtani, hanem elkezdte gyakorolni fennhangon az irodalmi nyelv kiejtését. Ktartó szorgalma természetesen eredményre vezetett.

Érettségi után beiratkozott az akkori Ferenc Józsefről elnevezett Kolozsvári Tudományegyetem Matematika és Természettudományi Karára, a természettudományok és vegytan szakra. Tanárai közül Apáthy István, a zoológia híres tanára volt rá a legnagyobb hatással, aki felismerve a törekvő fiúnak az állattan – kimondottan a hisztológia és a citológia – iránt érzett különleges érdeklődését, 1905-ben demonstrátornak nevezte ki az egyetemi Állattani és Összehasonlító Bonctani Intézetbe. Hamarosan tanársegéd lett, és ebben a minőségben dolgozott 1912-ig.

Doktori értekezését egy, az örvényférgek (Turbellaria) közé tartozó állatról az Olisthanella hungaricaról készítette, melyet ő fedezett fel a Kolozsvár környéki vizekben.

Apáthy tehetséges fiatal munkatársát 1906-ban Grazba küldte, ahol egy évet töltött. Mivel elsősor-

ban az állatok szövettana, később citológiája és ennek genetikai vonatkozásai érdekelték, kutatásai tárgyául a nagytestű és könnyen hozzáférhető laposférget: a tejfehér örvényférget választotta.

Később egy-egy esztendő Münchenben, illetve Würzburgban töltött tanulmányúton.

– 1912-től mint beosztott középiskolai tanár dolgozott Apáthy intézetében, ahol minden adminisztrációs munkától mentesen kizárólag tudományos kutatómunkával foglalkozott.

– 1914-ben „összehasonlító sejttan”-ból egyetemi magántanári oklevelet szerzett.

– 1919-ben a Kolozsvári Unitárius Kollégium tanárává nevezték ki.

– 1924-ben – a trianoni tragédia következtében – már a szegedi egyetemen dolgozott, annak Általános Állattani és Összehasonlító Bonctani Tanszékén.

Szegeden nagy üresség és nagy szegénység fogadta. Az intézet, melynek igazgatója lett, ideiglenesen egy középiskolában volt elhelyezve, szűkösen és felszerelés nélkül. Szerencsére hamarosan változott a helyzet: tágas, világos, sok szép helyiségből álló nagy intézetet kapott, ahol – mivel Rockefellerék kellő anyagi támogatása is megjött – olyan ragyogó, szépen megtervezett, minden célra megfelelő intézetet rendezett be, hogy az külföldi mértékkel mérve is a kísérleti állattani intézetek sorában az első helyre kívánkozott.

Észak-Erdély visszacsatolásával a Kolozsvárról menekült egyetemet Szegedről visszahelyezték Kolozsvárra. Így az egyetemmel együtt Gelei József is visszakerült Kolozsvárra, amit azonban 1944-ben újra el kellett hagynia, de úgy, hogy még a Szegedről odaszállított könyvek, felszerelések és műszerek is egytől egyig ott maradtak.

Gelei Szegedre tért vissza, de mivel korábbi tanszéke be volt töltve, egy ideig régi, Szeged környéki (pusztamérgesi) tanyáján húzódott meg és itt az „áldott” homokon, ahogy ő nevezte, intenzív gazdálkodást folytatott.

Néhány esztendő múltán az Orvostudományi Karon felállították a Biológiai Tanszéket és erre Gelei József kapott meghívást. Kutatásainak eredményeit több mint 100 közleményben ismertette a szakmai folyóiratokban (Acta Biologica, Archiv für Zellforschung, Lisboa, Állattani Közlemények, Archiv für Zellforschung, Matematikai és Természettudományi Ért., MTA Műszaki Tudományos Oszt. Közleményei; Jenaische Zeitschrift für Medizin und Naturwissenschaft).

Ez a nem gondtalan élet, – amiben nagy szerepet játszott harmonikus családi élete: felesége és 4 gyermeke, – nagy jelentőségű, csodálatos eredményekkel járt, ami az elismerés különböző fokozataiban is megnyilvánult:

- Szövettani vizsgálatainak eredményei a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában jelentek meg, amely munkáért az Akadémia Vitézdíját kapta (1910). (Ekkor mindössze 25 éves!)
- 1935-ben Marczibányi-díjat kapott, amihez 5000 (!) Pengő jutalom is járt. Ez a summa is mutatja az akadémiai díj jelentőségét, de arról azzal is képet kaphatunk, ha megnézzük, kik kaptak az Akadémiától Marczibányi-díjat. (A díj megalapítója úgy rendelkezett, hogy egyik évben irodalmi teljesítményért, másik évben

természettudományos teljesítményért adják ki a díjat.) Az MTA ezzel jutalmazta Arany János Toldiját.

- 1923-ban (38 évesen) a Magyar Tudományos Akadémiának levelező tagja, 1938-tól pedig rendes tagja lett.

Meg kell említenünk egy magas nemzetközi elismerést is, melyet 1938-ban a szegedi és a helsinki tudományegyetem közti kimagasló kapcsolatok kiépítéséért kapott (mint az egyetem rektora), Finnország államfőjétől, ez a Finn Fehérrózsa Lovagrend Nagymestere elnevezésű kitüntetés.

Ennyiben kíséreltem meg, hogy röviden megismertessem Önökkel néhai nagynevű főgondnokunk

életrajzát és tudományos munkásságát. Szavaimat egy idézettel zárom, ami egy évvel ezelőtt – halála 50. évfordulóján – hangzott el egyetemi utódja, dr. Gúlya Károly professzor emlékbeszédének zárómondataként: „Gelei József professzor tudományos nagysága előtt tisztelgek – ám számomra más az, ami életművében a legtisztelhetőbb. Ez pedig az, hogy mindig volt ereje újra kezdeni és a nehéz időkben is tisztán, teljes életet élni.”

Most felkértem Bánffy György Kossuth-díjas színművészt urat, szíveskedjék Gelei József szellemiségét felidézni.

Dr. Nyiredy Szabolcs

A Dávid Ferenc Egylet 2003. szeptember 21-én tartott műsoros estjén Bánffy György Kossuth-díjas színművész által elmondott „Gelei József szellemisége” c. megemlékezés

Gelei József az élettan, a biológia tudományának nemzetközileg elismert tudósa, mély hitű unitárius, a tettekben megnyilatkozó cselekvő unitarizmusnak egyik ékes példaképe. Elegendő ennek bizonyítására csupán az ő kezdeményezésére és hathatós támogatásával, annak idején Erdély-szerte életre hívott ún. Berde-bizottságok tevékenységére utalnom.

„Célunk az volt” – írja – „hogy az egyházi élet szolgáinak utánpótlására közkieltesen jeles ifjakat neveljünk abból a szegényrendű székely nemzetből, amelyből Berde Mózes és sok-sok más társa előnőtt. A középiskolás Berde-ifjak száma rövidesen negyvenre, az ipari tanulók száma ötvenre emelkedett. Közel évi egymillió pengő költségvetéssel dolgoztunk. „Nagy volt a lelki gyönyörűségem – írja a továbbiakban – mert Berde-ifjaink nagy lelkesedéssel tanultak, középiskolás diákjaink lelegejét adták, ipari tanuló ifjaink pedig lelkesvezetők alatt lelkes együttességben nevelkedtek. De épp oly lelki gyönyörűségem teltett az egyháztalagok áldozatkészségében is: közülük többen egy-egy diák teljes évi költségeit vállalták. Eltűnődhetünk afölött, hogy az idők múltával eredményeiben és hatásában mivé is terebélyesedhetett volna ez a gyönyörű mozgalom.”

Unitárius köztudatunk érdeklődésére méltán tarthat számot néhai főgondnokunknak ez a mondhatni végrendeletszerű írása, személyes élményekkel és érzelmi vonatkozásokkal átszőtt önvallomása, amelyet életének legutolsó szakaszában a szegedi belklinika betegágyán, fájdalomtól gyötört és mégis olyan bátor lélekkel vetett papírra.

Ebből, az evangéliumi idézetekre sűrűn hivatkozó írásból, amely egy mélyen vallásos lélek unitárius életsejtelését, mondhatnók: teológiai felfogását sűríti össze, szeretnék vázaltszerűen egy-két szemelvénytörvényt kedves hallgatóim elé tárni.

A terjedelmes írás több fejezetre oszlik, így:

- A hit világa
- A mi egy Isten-hitünk
- Az ember viszonya Istenhez
- Az Isten viszonya az emberhez
- Jézus, a földi ember
- Jézus, a mi tanítómesterünk
- Jézus, tanítása az embereknek és az emberekről
- Az élet és az élet célja stb.

Igen figyelemreméltóak azok a gondolatok, melyeket az ima jelentőségéhez fűz: Az ima nem egyszerű Istenhez szóló fohászokadás, melyben egymástól messze eső két lény szerepel: a földön álló, térdeplő vagy alázattal leboruló esdeklő ember és a tőle egek messzeségében trónoló Úristen, hanem imádkozó együttélés Istennel.

Boldogult Barabás anyai nagyanyámtól, aki szorgalmas templomba járó és Bibliaforgató volt, azt láttam, hogy mielőtt valami dolghoz hozzálátott, mindig magába szállással imádkozott. Hit áradt belőle. Fia, boldogult édesapám is hasonlóképpen élt. Nem volt munka, amit ne Isten nevével kezdett volna. Ha tavasszal az első ekebarázdát húzta, ha munkatársai élén az első sarlóvágást tette vagy kaszáját először mélyesztette a fűbe – dolgát mindig ima előzte meg. Tekintete előbb az égre villant „Isten segedelmével” – mondta.

Engem a Biblia olvasásába is Barabás nagyanyám vezetett be kisgyermek koromban. Szegénynek mikor 90 esztendőskora körül már messze volt a templom, haláláig minden vasárnapi foglalatossága harangkondulástól, amíg a templomból haza nem érkeztünk, a Biblia olvasása volt. Templomozás után pedig velünk olvastatta fel a Bibliának azt a részét, ahonnan a pap az alapigét vette.

A Bibliát pedig megilletődött lélekkel kell olvasni. Magam úgy vagyok vele, valahányszor kézbe veszem újra és újra megélelem benne mindent, mintha az események vetítőképernyőn játszódódnának le előttem. Együtt járok-kelek a tanítványokkal Galileából Júdeába, Kapernaumból Bethsaidába. Ott szorongok a sokaságban és hallgatom a szent ígéket. S végül ott állok az asszonyokkal, s újra meg újra hallom a világ leggyönyörűbb szövegét, ami ember ajkát valaha is elhagyta: „Atyám bocsáss meg nekik, mert nem tudják mit cselekszenek.”

„Bár szép és nemes dolog – írja a továbbiakban – a vallásos áhítatban elmerülni, de van ennél szebb dolog: az Isten parancsolata szerint véghezvitt cselekedetekben gazdag életet élni. Ne csak ne ölj, hanem a sebesültnek testi-lelki sebeit kötözd be és gyógyítsd meg. Ne csak ne tégy hamis tanúbizonyítást, hanem az igazságot bátran hirdesd és bárkinek igazát kéretlenül is pártold. Légy bátor harcosa a nagy elvnek, hogy mindenki mindenkiért felelős.”

Megragadó epizódot elevenít fel Gelei Jézus tanításainak legszebbikével: a szeretet igéjének hatásával kapcsolatos személyes élményéről is.

„A berlini egyetem a második világháború idején meghívott, hogy újabb tudományos vizsgálataimról tartsak előadást. Mikor az előadói asztalhoz léptem, az ülés elnöke a szokásnak megfelelően köszöntött a hallgatóság előtt. A személyemnek szóló üdvözlésre adott köszönő válaszában a szeretetről szóltam, mint a nemzeteket és az emberiség teljességét egybekapcsoló krisztusi ígérő.

Előadásom végén hozzám jött az egyik német professzor kártársam felesége (maga is orvosdoktor), és

nem kutatásom eredményeiért, hanem az előadásomat bevezető szavaimért üdvözölt. Kijelentette, hogy a németységnek ebben a könyörtelen korszakában semmi jobbról nem beszélhettem volna, mint a szeretetről, mert a németység ma éppen a szeretet igéjéről feledkezett meg teljességgel. S ettől van ez a zűrzavar a front mögötti országban és a harctereken egyaránt. Szavait azzal a kijelentéssel fejezte be, hogy ő az üdvözlésre adott válaszból arra a határozott meggyőződésre jutott, hogy én vallásos ember vagyok, mert csak vallásos meggyőződésű embernek lehetnek a szavai olyan hitet ébresztőek, mint aminők ajkamról elhangzottak. Mikor elárultam neki, hogy egy magyar egyháznak vagyok világi vezetője, mélyen megilletődött lélekkel arra kért: adjak neki alkalmat további beható beszélgetésre is. A beszélgetésre férjét, német biológus kartársamat is magával hozta, aki nem tartozott a hívő emberek sorába. Vitánk az Isten, Jézus, az Egyház, valamint a valláserkölcsei nevelés kérdései körül forogtak este fél tíz órától éjjel utáni két óráig. Hogy meggyőztem-e a férjet felfogásom helyes voltáról, nem tudom, azt azonban láttam, hogy az orvosnő arcán és könnybeborult szemein sok-sok öröm és lelki gyönyörűség csillant meg, amiatt mert vallásos felfogását (evangélikus volt) megerősíteni, nevelési törekvéseit igazolni tudtam. Többé nem állok egyedül férjemmel szemben és úgy érzem ezentúl nem fogok kilátástalan harcokat vívni – mondta a német orvosnő búcsúzóul. Ekkor tudtam, éreztem: beszélgetésünk során Jézus jött közénk. „Mert valahol ketten vagy hárman egybegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük” Mt 18,20. Később levélben értesített, hogy férje hozzájárult gyermekeik vallásos neveléséhez. A szeretet igéjének egy tudóson aratott győzelme volt ez.”

„Az élet és az élet célja” c. fejezetben a szerző azt fejtegeti, hogy „az élet célja az önismerés és az, hogy mindent, amit magunkon és magunkban felismerünk, erőnkhez képest szebbé, jobbá és tökéletesebbé tegyünk. Az élet útja önmagunk felé vezet. Isten közelébe pedig ne a gyászoló közönség végtisztessége és szereteteinek siralma közben törekedjünk, hanem jóval azelőtt, az élet derűjén, környezetünk és a magunk lelkes vagy áhítatos lelki vigasztalása közepette. Ha Isten a földi élet szépségét nekünk adta, és annak lélekben való élvezetére bennünket itt szerelt föl, akkor higgyük, hogy az élet minden tartalmával bennünket e világhoz köt. Ha Isten tökéletesedésünket e világgal szoros összefüggésben oldja meg, akkor higgyük, hogy ez a földi élet értékes, annak van értelme. Ha Isten akarata volt, hogy lelkünket itt e földön fegyverezzük fel az ige igazságával, szeretetben itt nemesedjünk meg, akkor higgyük el, hogy lelki életünk is szorosan e földhöz köt bennünket. Ha Jézus fennszóval hirdette, hogy Isten az élők Istene, akkor higgyük el, hogy Isten bennünket e földi országban szeret a legjobban, s így életünk céljait e földön valósítsuk meg az Istentől adott élet széppé tételével.”

Megszívlelendő és az egyház mindenkorai vezetésére elhívott atyánkfiai számára zsinórmértékül szolgálhatnak a néhai főgondnoknak az egyházigazgatás irányelveit illető útmutatásai is. Sajnos mindössze rövid három évre terjedt egyházi működése (1941–1944), de ezalatt 52 egyházközséget látogatott meg, mindenütt irányt mutató előadásokat tartott, mert – mint írja – kötelezőnek tartotta magára azt az elvet, hogy aki az egyház szolgálatára rendeltetett, az feladatait igazában nem az egyházi közigazgatás ellátásában, hanem a hívek ügyes-bajos dolgainak meghallgatásában és elirányításában töltheti be.

„Fáradásaimban Isten felejthetetlen élményekben részesített – jegyzi fel elragadtatott szavakban. –

Népünk mindenütt határtalan ragaszkodással fogadott. S közben mennyi ékes, apró élmény vadvirága hullott a lelkemre. Hogy értett ez a nép csokorba fogni hálás lelkének virágait.”

Részletesen foglalkozik az írás a püspöki, egyházközigazgatási, majd a lelkeszi szolgálat s általában az egyházi élet egészére kiterjedő feladatokkal, sokrétű eligazítást adván az érdekeltek számára.

Alig lehet lelki megrendülés nélkül olvasni végső vallomásához fűzött zárószavát, amelyben egy az élet és halál mezsgyéjén vívódó, de mindenkivel megbékélő, mélyen vallásos, hívő lélek hálafohásza szárnyal az Egek Urához:

„Most az írás végeztével hadd járulhassak, jó Atyám, elődbe.

Hadd köszönjem meg, hogy hozzásegítettél a Teveled való foglalatosságához.

Köszönöm, hogy nehéz, hónapokig tartó súlyos betegséggel sújtottál, de köszönöm ebben főként azt, hogy velem alkalmat adott parancsaid és rendelkezéseid mélyebb megismerésére.

Köszönöm, hogy betegségem mélypontján meglátogattál, és mikor hitvestársammal azon szorgoskodtunk, hogy ígehirdető pásztorod egy rövid imával segítse szenvedésem elviselését, Te abban a pillanatban elküldötted és megjelentetted betegágyamnál fölkent szolgálodat.

Köszönöm, hogy tanításaid elvonták figyelmemet belső bajaimról. De nemcsak elvontad, hanem szent lelkednek azzal a gazdagságával telítettél, amelyet Te adottál a világnak.

Köszönöm, hogy betegségem alatt is fejlődhettem és tökéletesedhettem.

Vezesd a fejlődés és tökéletesedés útján egyházam egykor általam reám bízott népét is.

Köszönöm, hogy amíg testemnek hónapokon át munkátlanul kellett tespednie, annál cselekvőbb életet folytathattam lelkem.

Tanítsd meg most a te népedet is, hogy a jó cselekedet nemcsak az egészséges élet biztosítója, hanem a gyógyulásnak virágzó mezők felé vezető áldott ösvénye.

Tedd, jó Atyám, hogy immár kijuthassak az egészség tarka virágú mezejére, hogy testemmel is a cselekvők, a te mezőiden munkálkodók sokaságába sorakozzam be.

Atyám, én dicsőítettelek Tégedet, most dicsőíts meg engem azzal a dicsőséggel, mellyel mindenki az egészségesek táborában munkálhatja a Te országodat.

Mindezeket tedd Atyám, hogy a te benned vetett hit alapján, az örökélet részesévé lehessenek én is, népem is. Ámen!

Szeged, Belklinika, 1946. március hava.”

A hosszan tartó betegség után Gelei talpra állt és további 6 esztendőn keresztül lankadatlan energiával dolgozott, mind az egyetem, mind az egyház ügyeinek előbbre vitele érdekében.

1952 tavaszán Dobogókőre vitte fel tanítványait. Ez lett földi életének utolsó útja a természetben; május 20-án eleget tett az égi behívónak: visszaadta nemes lelkét Teremtőjének.

* * *

Egy férfiről emlékeztünk, kinek lelkében szent egységben forrt össze hit és tudomány.

Tudománya igazában hitének fényében tündöklött, hitét pedig tudományának szomjas lélekkel kutatót és földerített igazságai tették rendíthetetlenül.

Eredményekben gazdag, hívő életének útmutatása példaképpen im előttünk áll, kövessük őt!

**néhai Dr. v. Nyiredy Géza
(1894–1968)**

Egyházközségeink életéből

Így élünk és dolgozunk Füzesgyarmaton és a Gyula és Környéke Szórványgyülekezetben

A nyári nagy lendület nem hagyott alább az iskolakezdésekkel sem egyházközségünk életében. Talán csak annyi vehető észre, hogy e sorok írójának két szomszédos faluban, Darvason és Bélmegyeren vállalt oktatói munkája miatt még inkább be kell osztania idejét, hogy az eddigi eredmények ne maradjanak el a hitélet terén sem. Egy augusztus végi erdélyi látogatás, szülőföldi feltöltődés után teljes erővel vetettük bele magunkat a munkába.

Szeptember első szombatján, 6-án délután 5 órakor, hétköznapi istentisztelet keretében megkereszteltük egykori tanítványom, Barabás Tibor és neje elsőszülött gyermekét, aki a keresztségben a Dóra nevet kapta. Legyen Istenünk áldása a fiatal család életén, hogy nevelhessék gyermeküket és vállalhassanak újabb testvérkét is melléje. Szép alkalom volt ez a délután újra megmutatni magunkat, hogy templomépítő elődeink hite, hűsége még mindig él, jóllehet rendszerek változásával bűvópatakként eltűnik, de újra előjön.

Egy héttel ez esemény után, 13-án részt vettünk Szegeden, a Dóm-téren tartott „Világvallások Kertje” című rendezvényen, ahol e sorok írója előadást tartott egyházunk történelméről, jelenéről és saját maga által megzenésített, híres magyar költők verseit énekelte. Egyházunk bemutatkozásáról külön cikkben számolunk be e lap hasábjain. Minél több ilyen alkalom kell!

Szeptember 21-én, délután 3 órakor tartottuk meg a hittanos évnyitót. Ahogy ez már szokássá lett, gyermek-istentisztelettel kezdtünk, amelyen a „szolgálatot” a nyáron konfirmált Hegyesi Barbara végezte nagy elismerést kiváltva. Utána elfogyasztottuk az agapét és kisorsoltuk a tombolákat, amiket híveink adtak össze. Legyen hála és köszönet minden áldozathozónak!

Szeptember 27-én nyugdíjasdalárdáinkkal szerepeltünk a helyi klub megalakulásának 40 éves jubileumi ünnepségén. Mind a bélmegyeri, mind a füzesgyarmati énekeseink kitettek magukért. Ez ünnepi alkalomra a klub zászlót kapott a polgármesteri hivataltól, amelynek felavatásában e beszámoló írója is részt vett. Közösségi munkánk kiemelkedő pillanatait éltük meg ott.

Az Őszi Hálaadás ünnepe számos hívünket elhozta az úrvacsorával egybekötött istentiszteletünkre, annak ellenére, hogy nagyon szerény ha-

gyománya van ennek az ünnepnek itt ezeken a tájakon. Délután az ünnepi úrvacsorát elvittük a helybeli Idősek Otthonába is, ahol szép számban éltek az alkalommal. Már tavasz óta igyekeztünk megkönnyíteni a nehezebben mozgó híveinknek, időseknek és gyengélkedőknek a templomlátogatást azzal, hogy autóval elmegyünk utánuk, és haza is visszük őket. Ezt a kezdeményezésünket az ünnepel rendszerezítettük és folytatjuk, mert a nehezedő útviszonyok miatt erre még inkább szükség lesz, hogy az imádkozni vágyók eljuthassanak templomunkba.

Megkezdjük az említett évnyitóval a hitoktatást. Újdonságként vezettük be azt a lehetőséget, hogy a hittanórák előtt egy óra, csoportos angolnyelv-tanítást végzünk az érdeklődőknek. Ettől is reméljük munkánk hatékonyságát.

Október 5-én istentiszteleten emlékeztünk meg az aradi 13 vértanúról. Felolvasás és vers elhangzása után a templomkertben, a mártírok emlékművénél leróttuk kegyeletünket a szabadság zászlóvivői előtt imáinkkal, éneklésünkkel és virágainkkal. A mostoha időben fényt jelentett számunkra ez az emlékezés.

Október 12-én Gyula és Környéke Szórványgyülekezte kettős ünnepe volt. /Erről részletesebb beszámolóban adunk hírt olvasóinknak./

Október 18-án és 19-én püspöki vizsgálaton vettünk részt Vásárosnaményban és Kocsordon, amelyről következő számunkban tudósítjuk az érdeklődőket. Október 23-i nemzeti ünnepünkön együtt ünnepeltünk városunk lakóival. Október 25-én Lakiteleken, Lezsák Sándor országgyűlési képviselő meghívására e sorok írója felesége társaságában részt vesz a Bethlen Gábor Politikai Kollégium hétvégi programján, ahol „Hívóként a közéletben – tanúságtételek, életpályák” címen tartott társaskör közreműködője lesz.

Október 26-án tartjuk a Reformáció emléknapját azt megillető műsorral. November 1-jén déli 1 órakor a szomszédos Darvas község köztemetőjében, délután 5 órakor a füzesgyarmati templomban emlékezünk szeretteinkre a halottak napja alkalmával, ahova tisztelettel hívjuk és várjuk híveinket.

Őszi tevékenységünk fő mozgató rugója a Dávid Ferenc-emlékűnnepélyre való készülődésünk. November 16-án, délelőtt 10 órakor a Kossuth rádió

templomunkból helyszíni közvetítést ad az emlék-istentiszteletről. Halhatatlan reformátorunk emlékéhez méltó istentiszteletet kívánunk eljuttatni közeli és távoli híveinkhez és szimpatizánsainkhoz, hogy még jobban megismerjék vallásunk, egyházunk jelenét és múltját. Alkalomhoz illő versekkel, énekekkel, Dávid Ferenc műveiből vett idézetekkel és reformátori munkáját méltató megnyilvánulásokkal igyekszünk élménykeltővé, maradandóvá tenni e napot.

Hisszük, hogy a Mindenható megáldja eddigi eredményeinket és gondviselésével megoltalmaz, segít megvalósítani őszi álmainkat, elképzeléseinket.

B. L.

Kettős ünnepség Gyulán

„Bétölt az idő és elközelített az az alkalom, amikor a gyulai és környékbeli híveink olyan helyen gyülekezhetnek össze, ahol sok más csoport, szellemi műhely mellett az imádkozó lélek is otthonra találhat. Ahol eddig voltunk, ott is nyugodtan folytathat az istentisztelet, akár a családi otthonra, akár a székházra gondolunk, de ez egy kicsivel másabb és több, mert itt a ház mindig benépesül ilyen vagy olyan szándékkal és céllal, és gazda nélkül szinte soha sincs. Ezt az imádkozásnak, unitárius istentiszteletnek és hitéletnek helyet adó helyiséget áldotta meg október 12-én délelőtt a Magyarországi Unitárius Egyház püspöke, Rázmány Csaba főtisztelendő. Igazi Hálaadás Napja volt ez az alkalom, hiszen a szeptember végi ünnepet azért halasztottuk idáig, hogy ez az alkalom adjon őszinte lehetőséget a köszönetre, hálaadásra. Az egyházvezetés megjelenése emelte az ünnep fényét, hiszen itt volt Mikó István főgondnok, és nem utolsósorban az ide beszolgáló püspökhelyettes-lelkész, e sorok írója és családtagok, ismerősök, barátok, testvéregyházak képviselői, híveink, szimpatizánsaink. Az avatóbeszéd után a beszolgáló lelkész úrvacsorára készítette fel a gyülekezetet, amit aztán a főpásztorral együtt közösen szolgáltattak ki. A liturgikus rész után alkalmi versek hangzottak el. Az egyetemes egyház üdvözlését és jókívánásait Mikó István főgondnok tolmácsolta a jelenlévőknek. Megköszöntük azoknak a fáradozását, akiknek utánajárása folytán sikerült ezt a helyiséget megkapni és azoknak, akiknek rokonszenve, jósága hozzájuttatott e hajlékhoz. Adja az Isten, hogy mindig legyenek, akik előtt megnyíljon az ajtó!

Fél délidőben, innen az Esze Tamás utca 2. szám alatt lévő háztól átvonult a hálaadó gyülekezet a Művelődési Központ „B” épületéhez (volt járási könyvtár), hogy folytatódjon az ünneplés. Itt is többen váraoztak már, köztük Dr. Perjési Klára, Gyula város polgármesternője és más jeles meghívottak, hogy leleplezzük József Dezső unitárius művész-rajztanár emléktábláját. József Dezső,

mint oly sok jelese a széles hazának, az erdélyi Firtosváraljáról származott el a trianoni tragédia után. A 20-as években oroszánrészt vállalt a szülőföldjüktől elszakadt unitáriusok gyülekezetté szervezésében. Vallásához, egyházához való hűségét megtartotta mindhalálig, 1965-ig. A második világháború utáni nagy hitrontásban is megmaradt a gyülekezet lelkiismeretének, bár nem nézték ezt neki sem jó szemmel, hiszen a város művelődési életének szervezője, irányítója, sok-sok tehetség felismerője, útjaiknak egyengetője volt. A 2000-ben megjelent „Békés Megye Képes Krónikája” megemlíti, hogy a híressé vált Kohán György, és még híresebb Koszta Rózália művészek, „mint mások is Gyulán”, nála kezdtek el festeni és végezni tanulmányaikat. Az Erkel Ferenc Múzeum Barátainak Egyesülete egyik tagja, aki a Szórványgyülekezetünk jegyzője is, – Gyarmathy Zsolt tanár – említette egyik beszélgetésünk alkalmával, amikor József Dezsőről esett szó, hogy jó lenne emléktáblát avatni, így megörökíteni az erdélyi unitárius művész áldozatos ténykedését. Kis egyházunk nevében fel is vállaltuk a kezdeményezést. Megkerestük a Polgármesteri Hivatalt, ahol a polgármesternő nagy szívélyességgel fogadott és felkarolta ügyünket. Ennek nyomán sikerült az emléktáblát elkészíttetni az Unitárius Egyháznak és Gyula Város Polgármesteri Hivatalának. A táblaavató beszédet e sorok írója artotta, József Dezső érdemeit, D. Nagy András helytörténész méltatta, a táblát Rázmány Csaba püspök és Dr. Perjési Klára polgármester asszony leplezte le. Rózsavölgyi Kata gimnáziumi tanuló verset szavalt. Főtisztelendő urunk és más egyházi személyek is áldást mondtak az emléktáblára. Úgy érezzük, hogy istenáldotta volt ez a nap mindenki számára, de az unitáriusok számára főleg, mert újra megmutathattuk, hogy elévülhetetlen történelmi értékeink vannak, és azokat meg akarjuk őrizni és mutatni mindenkinek, hogy „látva lássanak”, és megérezzék és megértsék a kétkedők is, hogy nélkülünk nem létezik a magyarság történelme itt a Kárpát-medencében. Legyen még sok ilyen szép napunk szép hazánk e kis zugában is.

B. L.

GYÁNI ENDRÉNÉ

a fűzesgyarmati egyházközség gondnoka
2003. október 23-án megkapta
Fűzesgyarmat város PRO URBE díját.

Szeretettel gratulálunk.

(Következő számunkban egy hosszabb
beszélgetést közlünk veled!)

„Gyertyák fényében” Október 6-a hajnalán Győrben

Időnként viharos lendülettel feltámadó szélben igyekszem a gyertyákat meggyújtani, és a harangláb elé helyezni. Hiába erőlködöm, nem sikerül.

Aztán mégis, ha picit rejtve is a tartópillérek védelmében, égni kezd a 13 gyertya. Mindegyiknek neve, története és együtt történelme van. Jelkép.

Szomorú és gyászos, de amíg ég, nem hal el a remény. Mindig félttem, amikor a kolozsvári, Házsongárdi temetőben Vinkler Brunó minorita atya sírjánál gyertyát gyújtottam, de minden évben megtettem. Gyertyagyújtás nélkül nincs október hatodika. Most is szertartásos komolysággal figyelem a pici lángcsóvákat, miközben Reményik Sándor sírfelirata visszhangzik a fülemben: „egy lángot adok, ápdold, add tovább”. Nem az enyém, én is kaptam és át kell adnom valakinek, valakiknek. Most is félek és szomorú vagyok. Ez más, mint az elmúlt években. Hiába reméltem, nem állították föl Aradon az évekig száműzött szabadságszobrot, és ami még fájdalmasabb, akkora megosztottság van az emlékező nemzet táborában, ami sérti a gyász kegyeletét. Mindennek ellenére a gyertyák mindenütt égnek és újraélesztik a reményt...

A Győri Unitárius Egyházközség minden egyes tagja egy piciny fáklya, mely a reményt élteti. Megmaradni magyarnak, megmaradni unitáriusnak, megmaradni embernek. Az egyre inkább összekovácsolódó szórványgyülekezet megmaradni akarását tükrözte az egész elmúlt időszak. Pünkösdi ünnepén az istentiszteletet követően, a haranggyászos csengésétől, Beregszászi Olga átéléssel énekelt dalától kísérvé járultunk a harangláb elé gyertyát gyújtani és elhelyezni az emlékezés fekete gyász- és a remény piros-fehér-zöld szalagát. Trianonra emlékeztünk, amit erdélyi kisebbségi sorssal a hátunk mögött egész más tartalommal szemlélünk, mint az anyaországiak. Apáink, nagyapáink,

dédapáink ott voltak Doberdónál, Isonzónál majd a Don-kanyarnál. Értük is égtek a gyertyák. Erdélyi vendégeink közül sokan magukkal is vitték a szalagokból. Azoknak megvan a helyük odahaza. Az istentisztelet rendhagyó jellegét növelte, hogy ekkor került sor a már év elején kezdeményezett Küküllődombórról elszármazottak találkozására is. A szászéki szolgálatot Benczédi Ferenc nyugalmazott dombói, székelyudvarhelyi kórházlelkész végezte, külön hangsúlyozva az Erdélyből elszármazott unitáriusok hitben való megmaradásának kötelezettségét. Az itthon-otthon paradox voltát soha nem tudjuk feloldani, ezért mint hídverők, közvetítők kell legyünk hitünkön, erdélyiségünkön keresztül az elszakított nemzettestek között. Erdélyi örökségünkkel az egyetemes magyar kultúra értékeit kell gyarapítanunk, őriznünk és ápolnunk. Erdélyből visszatérve a határon feltett kérdésre adott válasz, vállalt feladat, egy szóval sors. Otthonról jövünk és haza megyünk.

Az egyházi otthon, a templom felépítése továbbra is ki nem alvó remény, mert Pál apostollal szólva, mi nem vagyunk a meghátrálás emberei, hogy elveszünk, hanem a hitéi, hogy életet nyerünk. Mindaddig, amíg ez a jogos igény (álom?) megvalósul, a lelkeszi lakás kertjében tartjuk istentiszteleteinket, a természet ölében, ahol megtanultunk a körülményekhez alkalmazkodva élni a kivételes helyzet (kényszer) adta lehetőségekkel, és egyre hangulatosabb rendezvényeket sikerül szervezünk. Rossz időben a helyi részönkormányzat épületét vesszük igénybe.

A pünkösdi nagyszámú gyülekezet szeretetvendégséggel zárta az estét. Külön köszönetet mondunk Nagy Ildikó és Nagy Csaba filharmonikusok közreműködéséért, akik az alkalomhoz illő zenével emelték az együttlét meghittségét.

A nyár gyorsan elszaladt. A rendszeres családlátogatásoknak köszönhetően mind a hat körzetünkben:

1. Győr-Mosonmagyaróvár-Vidék
 2. Sopron-Csorna-Vidék
 3. Szombathely-Sárvár-Vidék
 4. Veszprém-Pápa-Vidék
 5. Komárom-Esztergom-Vidék
 6. Tatabánya-Tata-Vidék
- egyre élénkebb a hitélet.

Részt vettünk a Szejkei Világtalálkózon. Ott voltunk Szentgericén, ahol az Erdélyi és Magyarországi Unitárius Egyház közös kérdéseiről tartottak nem szokványos értekezést, konferenciát. Augusztus huszadikán az állami ünnepeken képviseltük magunkat. Augusztus hó végén a konfirmálók számára szerveztünk egyhetes tábort a Százhalombatta melletti Dunafüreden. Az ottani felkészítésnek is köszönhetően az idén hét ifjú tett tanúbizonyságot hitéről és vett először úrvacsorát az Őszi Hálaadás ünnepén.

Szeptember 28-án megkonfirmáltak: Dénes Andrea (Brassó-Győr), Kozma Klára Noémi (Kolozs-Nagyvárad-Töltéstava), Kozma Pál Szilárd (Kolozs-Nagyvárad-Töltéstava), Németh Varga

Hunor (Csíkszereda-Bősárkány), Sipos Réka (Marosvásárhely-Gyórszentiván), Varga László (Marosvásárhely-Gyórszentiván), Végh Eszter (Marosvásárhely-Csepreg).

Győrben az unitárius hit egyik gyertyája ég. A lángot, mit elődeinktől kaptunk igyekszünk továbbadni. A konfirmálás is azt bizonyítja az elmúlt évek történéseivel együtt, hogy nem eredménytelenül.

Istennek legyen hála.

Sándor Gy. Mátyás

Tudósítás a kocsordi és a nyíregyházi gyülekezetéről

Az augusztus 20-i nemzeti ünnepet 17-én ünnepeltük a vasárnapi istentisztelet keretében mindkét gyülekezetben.

A Jel 20, 1–6 volt az olvasás, melynek metaforájában az Isten országának népeiről, megtévesztésükről és megvilágosodásukról szól az üzenet. Majd megpróbáltuk megfejteni és a magunk ezeréves keresztény történelméhez illeszteni a Krisztusért szenvedett bizonságtévők ezeréves hitbéli uralkodásáról szóló példázatot.

A Mt 13, 31–32 mint alapige szolgált a Mennyeik országának szemléltetéséhez, aminek beteljesülését látjuk István király óta saját növekvő, majd összezsugorodó hazánk sorsában. A mustárfa egy nyár alatt megnő, de tavasszal egy apró magból kell újra sarjadnia. Népünk neve, a „magyar” éppen a „mag” gyökre vezethető vissza, melyben pedig nemcsak az egy nyárra terjedő mulandóság életerejét kell megtalálnunk – Jézus sem erről szólt – hanem az örökérvényű mennyei gyümölcsét.

A kocsordi gyülekezet lelkes énekléssel, a nyíregyházi az igehirdetéshez való hozzászólás útján kapcsolódott bele az ünneplésbe.

Szeptember végén a 105. zsoltárt olvastuk, a Szcenzi-féle átköltés után, a hála kifejeződéseként. Az igehirdetés tárgya Pál hálaadása a Fil 1, 3–4-ből, gyülekezetéért. Szolgálatom alkonyán hálaadással emlékeztem annak hajnaláról az ige jegyében. Az emlékezésnek keretet adott az 1973-as

magyarországi körülmények, mely alkalommal a szónoki magaslatról ugyanezzel az igével adtam hálát egyik legbuzgóbb erdélyi gyülekezetünkért. És amit Dr. Kovács Lajos akkori püspökünk a bibliai idézet második felével egészített ki. Pál itt elmondja, hogy azért ad hálát, mert gyülekezete közösséget vállalt az Evangéliummal. Néhány püspökünk ezután könyvet is írt ugyanezzel a címmel. Ezért meg én adok hálát áldásosztó Istenünknek.

A kocsordi úrvacsoráról a helyi kábeltevé felvett készített. A nyíregyházi gyülekezet háromnegyed része vett úrvacsorát.

Október 5-én megemlékeztünk az aradi tizenhárom vértanúról. István diakónus megkövezéséről olvastam, és a 2 Tim 2, 11–14-ből prédikáltam. Pál arra inti püspökké emelt tanítványát, hogy Jézus halálára úgy emlékeztessen, hogy a hallgatók teljes részvétellel emlékezzenek. Én pedig a részvétel gondolatát folytattam a megelőző ünnep igehirdetéséből.

A hitoktatással is küszködünk, melynek rendjén hét konfirmándusunk tanulja a kátét, és huszonegy alsós növendék rendszeres hitoktatásáért teszünk erőfeszítéseket. Ezek közül 12 a cigány és 9 a magyar növendékek száma. Mindent meg kell tennünk, hogy a hit és a szeretet köteléke egy gyülekezetté nevelje őket.

Nyitrai Levente

Tudósítás Debrecenből

A debreceni egyházközség jó hangulatú időszakot tudhat maga mögött az utóbbi hónapokban.

Talán a szeretetvendégségek hatásának köszönhető, hogy egyre több nem-unitárius látogatja meg a lelkészi hivatalt, és még a nyári hónapokban is nagy látogatottsága volt istentiszteleteinknek. Egyre többen jönnek olyanok is, akik még formailag nem tartoznak az egyházközséghez, de kedvelik az őket fogadó légkört nálunk.

Az egyházközség egyik részének kedvelt olvasmánya lett Wass Albert több műve. Ezért áprilisban meghívtuk szeretetvendégségünkre Simó József atyánkfíát, akit a budapesti gyülekezeti életből is ismertünk, valamint jeles kutatója az írónak. A kapun elhelyezett plakátok és Wass Albert népszerűsége sok számunkra ismeretlen arcot becsalogatott templomunkba, több mint százan érdeklődtek, nagyrészt gyülekezetünkön kívüliek.

A húsvéti és pünkösdi ünnepek mindhárom helyen, Debrecenben, Miskolcon és Vásárosnaményban rendben megtörténtek. Különleges alkalomnak mondható az utóbbi helyen előadott Kolozsvári Passió, melyet a helyi művelődési házban a mátészalkai férfikar tolmácsolásában hallhattunk. Ezt megelőzően a lelki megalapozást Miklósi-Vári Katalin áhítata tette meg.

* * *

A május a konferenciák hónapja volt.

A lelkész egy Taizés fiatalokból álló gyülekezetben hirdetett ígét. Május 23-án kezdődött a Debreceni Zsidó Hitközség háromnapos, nemzetközi konferenciája „A remény él” címmel, melyen képviselte egyházközségünket a gyülekezet lelkésze.

Május 25-én kezdődött a szerbiai Palicson az EPMSZ egyhetes rendezvénye „Vándorlásaink” címmel. Miklósi-Vári Katalin, mint elnökségi tag vett részt az akadémiai napokon, ahol reggeli áhítatot tartott, és részt vett az áldozócsütörtöki istentisztelet liturgiájában Ómoravicán. A szervezet közgyűlésén lemondott elnökségi helyéről.

* * *

A gyülekezet életének fénypontja volt június 21-én **Szávai Géza**, író, könyvkiadó előadása „Székely Jeruzsálem” címmel. A szerző identitáskereső esszéregényének bemutatását igen meghitt hangulatú szeretetvendégség követte, ahol szintén nagy számban vettek részt híveink és az érdeklődők. Nagyon finom volt a Kozák Miklós gondnok és a neki segítkezők által üstben főzött bőrös-pörkölt, mely a debreceni unitáriusok specialitásának számít im-

már. Többen úgy fogalmaztak, hogy végre rátaláltunk a saját hangunkra. Hosszú időkre szellemi táplálékul szolgál Szávai Géza és felesége, Ilona sugárzó vitalitása, gondolataik, életszemléletük. A lelkésznek adományozott „Pont” kiadványokat és a „Fordulópont”-gyermekéről – gyermekeknek szoroztat azóta is kölcsönzik gyülekezetünk tagjai. Igen szerencsés, ha ez a szellemienergia meghatározóvá válik egyházi – lelki életünk fejlődésében. Köszönjük ezt Ilona, Géza!

* * *

Nyári szertartásaink rendjén augusztus 5-én elbúcsúztunk Bajor Jánosné Mihály Erzsébet, majd szeptember 10-én Dr. Oláh Andorné Takács Irén testvérünktől. Isten adjon nekik békés pihenést, fájdalommal telt hozzátartozóiknak vigasztalódást, lelki gyógyulást!

* * *

A szejkefürdői unitárius világtalálkozót követő napon, Sepsiszentgyörgyön kereszteltük meg Dobolyi Alice presbiterünk kisfiát: Arday Pétert, augusztus 30-án Debrecenben pedig Dzsupsin Botondot, Kékről. Isten áldása legyen boldogságukon, szép fejlődésükön, családjuk békéjén és egészségén!

* * *

Az őszi hálaadást Miskolcon kezdtük ahol jelen volt Veres Emese Gyöngyvér, az unitárius félóra szerkesztője. Így elbeszélgethetett az ottani gyülekezet néhány prominens tagjával. Ezt hallhattuk szeptember 26-án a Kossuth rádióban. Majd Debrecenben az istentiszteleten a gyerekek is megfogalmazták hálájukat Istennek, melyet úrvacsoravétel követett, hagyományaink szerint.

* * *

Október 27-én lesz 450 éves évfordulója Szervét Mihály máglyahalálának. Illő róla megemlékezni. Október 19-én egész napos programot szervez egyházközségünk, melyen **Szász János**, egykori debreceni lelkész tart előadást „A XVI. században is Európában voltunk” címmel. Ez nagyszerű alkalom, hogy Őt is felköszönthessük 80. születésnapján! Végül „Hitviták után párbeszéd” címmel ke-rekasztal-beszélgetést kezdeményezünk a 450 éve történetekre reflektálva. Meghívottjaink: Kókai Csaba református, Nagy Zoltán evangélikus lelkész valamint Szász János.

– a debreceniek –

Bartók Béla Unitárius Egyházközség

Három fontosabb eseményt szeretnék kiemelni, amelyből kettő templomunkban történt, a harmadikon a hívek egy kis csoportja vett részt.

Szeptember 20-án jótékonyági koncertet rendeztünk, amelynek a bevételét a templom felújítása javára fogjuk fordítani. Köszönetet mondunk elsősorban a két művésznek: Jávorkai Sándor hegedűművésznek és Jávorkai Ádám csellóművésznek, akik csodálatos tehetségükkel és előadásukkal Paganini, Händel, Bach, Kodály, Max Reger és Beethoven-darabokat játszottak. Köszönjük mindazoknak, akik részvételükkel és adományaikkal hozzájárultak a koncert sikeréhez és eredményes voltához.

Szeptember utolsó vasárnapján, őszi hálaadás alkalmával, nagy létszámban vettek híveink úrvacsorát, és hálát adtunk Istennek: *„Édesanya hívja este kisfiát imádkozni: gyere fiam adjunk hálát Istennek. A kisfiú csodálkozva mondja: hálát? Minek adjunk ma hálát? A tegnap igen, mert szerencse ért bennünket! De ma még semmi különös nem történt velünk! Minek adjunk hálát?*

– *Igazad van fiam – mondja az édesanya – az igaz, hogy ma még nem volt részünk különösebb szerencsében, de szerencsétlenség sem ért bennünket; szegényebbek sem lettünk, pedig megtörténhetett volna, jobbak sem lettünk, pedig lehetünk volna. Tanuld meg kisfiam, hogy nemcsak azért kell hálát*

adni, amivel Isten megáld bennünket, hanem azért is amit csupán csak megtartott.”

Október 13-án, hétfőn mutatták be Pesten a Magyar Színházban, Páskándi Géza: Vendégség c. drámáját, Pozsgai Zsolt rendezésében; a szereposztás a következő volt: Dávid Ferenc unitárius püspök: Szakácsi Sándor, Szocinus: Óze Áron, Mária, szolgáló: Balogh Erika és Blandrata György: Szebeni János. A két lelkész és a hívek kis csoportja megnéztük a nagyszerűen játszott előadást. Az előadás után sze-

mélyesen is gratuláltunk a szereplőknek és a rendezőnek.

A műsorfüzetben a következő ismertető szöveg áll, melyet fontosnak tartok itt is megjelentetni:

Dávid Ferenc, az egyetlen magyar alapítású egyház, az unitáriusok első püspöke, vendéget kap. A vendég feladata, hogy

elárulja őt a fejedelemnek, és legyen ok miért kivégezni. Szocinus azonban megismeri és megérti a püspök igazságát, és a feladat egyre nehezebbé válik számára. Majd döbbenet ismeri fel: a püspöknek pont az ő árulására van szüksége.

A darab érvényesen szól az ellenség és a barát közötti vékony mezsgyéről, a ma is oly jellemző bizonytalanságról egymás iránt, bizalmatlanságról, amelyet egy túlpolitizált világ táplál bennünk. A folyamatos bizalmatlanság bizonytalansághoz – az pedig tragédiához vezet...

Léta Sándor

Üres egy ülőhely a Nagy Ignác utcai templomban

Lapunk előző számában röviden beszámoltunk közszerepben állott néhai Kádár Károly testvérünk elhunytáról és temetéséről.

Minden vasárnap, amikor belépek templomunkba, a jobb oldalon levő fal melletti padsorra esik a tekintetem, ahol ő minden vasárnap és minden templomi rendezvényen látható volt évtizedeken keresztül.

Karcsi gyülekezetünk egyik leghűségesebb tagja volt. Lehet, hogy ez családi örökség volt nála – de az

örökséget hűségesen őrizte, míg csak az Úr magához nem rendelte.

Meghatódva emlékezem vissza arra, hogy 1994-ben kísérője volt cserkészcsapatunk 2 hetes erdélyi mozgótáborának, s bár a tábor lakói csaknem kivétel nélkül unokái lehettek volna, egytérített és érzett a fiatalokkal, akik szerették és tisztelték Karcsi bá't.

A jó Isten adjon neki nyugodt, örök pihenést.

Dr. Ny. Sz.

A Budapesti Unitárius Egyházközség életéből

Szeptember és október hónap folyamán egyházközségünkben, Mikó Imre író-főgondnok egyik könyvének címét praefrazálva, azokra emlékeztünk, „Akik előtttem(tünk) jártak”. Így került sor szeptember 20-án szombaton szeretetvendégség keretében „Válogatás *Jacobus Paleologus munkáiból*” című könyv bemutatójára, melynek alcíme: „Földi és égi hitviták”. A könyvet ismertették és bemutatták: a kiadó Szócs Géza költő, politikus. Balázs Mihály professzor, aki a válogatást szerkesztette, az előszót és a jegyzeteket írta, valamint a fordító Nagyllás János tanársegéd. Közreműködtek: Dr. Barta Tibor orvos, orgonaművész, aki Bakfark Bálint-műveket játszott, valamint Egly Tibor zongoraművész, aki Bartók Béla-műveket adott elő. Alkalmi áhitatot mondott Kászoni József gyülekezeti lelkész. Ezt követően került sor Wolfram Bühler képkiállítására „Esztétikai víziók” címen, amelyet Kovács Tamás szobrász-grafikus nyitott meg.

A könyvbemutató sikere abban is lemérhető, hogy a Magyar Nemzet szeptember 22-i száma „Földi és égi hitviták” címen méltatást írt az egyházközségi eseményről. A rendezvényt szeretetvendégség zárta.

A hónap utolsó vasárnapján 28. úrvacsoraosztással egybekötött ünnepi istentiszteletet tartottunk, amelyen a hívek nagy számban voltak jelen, így találkozhattunk mindazokkal, akiket a nyár folyamán kirándulás, szabadságolás miatt esetleg hosszabb időn keresztül nem láthattunk.

Október 5-én az Aradi 13 vértanúnak állítottunk emléket ünnepi istentisztelet keretében, melyre a hívek nagy része volt kíváncsi.

Október 12-én tartottuk meg Szervét Mihályra való emlékezésünk első részét, melynek keretében Tokos Zoltán Spanyolországban élő klasszikus gitárművész vendégszerepelt, aki a spanyol ún. aranykorból szólaltatott meg 16. századi gitárműveket.

Október 19-én is folytatódott a megemlékezések sorozata, hiszen Balázs Ferenc volt mészkei lelkészre emlékeztünk, születésének 102., halálának 66. évfordulója alkalmából.

Október 26-án Szervét Mihály halálának 450. évfordulójára emlékeztünk második alkalommal, amely napra esett elítélésének pontosan 450. évfordulója is. Az emlék-istentiszteletet a gyülekezeti teremben folytattuk, amelyen sor került Muszka Ibolya könyvtáros-levéltáros bemutatásában azon könyvek ismertetésére, amelyek a Magyarországi Unitárius Egyház tulajdonában vannak, és amelyek Szervét Mihálytól származnak, vagy róla szólnak. A könyvbemutatót Szász János nyugalmazott lelkész is közreműködött.

November 1-jén du. 18 órai kezdettel halottaknap-i istentisztelet keretében állítottunk mindazoknak emléket, akik előttünk jártak.

Szertartásaink.

Keresztelés: augusztus 23. Füzesi Zoltán unit. és Rezes Hajnalka r. kat. kisfiát: Zoltán-Mátyás, 24. Schüsler Károly unit. és Kelemen Szilvia r. kat. kislányát: Anett, augusztus 30. Soós Csaba unit. és Orosházi Erzsébet r. kat. kisfiát: Ádám, szeptember 7. Dr. Nagy Zoltán r. kat.

és Demján Kinga unit. kisfiát: Szabolcs, 27. Száraz Attila unit. és Gyurkovicsh Krisztina unit. kisfiát: Gergő-Benedé, 27. Major György r. kat. és Hegedüs Edit unit. kislányát: Vivien, okt. 19. Dimény Zoltán unit. és Fodor Enikő ref. kislányát: Júlia, testvéreink kisgyermeküket kereszteltük. Adja a jó Isten, hogy a megkeresztelt kisgyermek fejlődjenek továbbra is testben és lélekben, Isten és ember iránti kedvességükben.

Esketés: Kecskés Tibor unit. és Szedlacsek Judit, Papek Gergő unit. és Karalyos Anita, Major György r. kat. és Hidvégi Edit unit. testvéreinket részesítettünk egyházi megáldásban, akik életére Isten áldását kérjük.

Temetés: augusztus 28. utolsó útjára kísértük és eltemettük: Bíró Sándor-Áron (61), szeptember 17. Dr. Pálffy Miklós (90), szeptember 19. Héczey András (68) és Héczey Andrásné sz. Takács Éva (70), szeptember 30. Kerékgyártó Jánosné sz. Dániel Anna (95), október 14. Dr. Putnoky János (82) testvéreinket. A jó Isten tartsa meg drága emlékeket hozzátartozó szereteteik számára.

(-)

(2002-ben Lawrence és Nancy GOLDSTONE amerikai unitárius-univerzalista szerzőpáros nagyszerű könyvet jelentetett meg Serveto Mihály humanista és reformátor emlékére. A könyv tulajdonképpen a reformátor mártírhalálának 450. évfordulójára jelent meg („Out of the Flames” - „Ki a tűzből” címen), amelyet a művelt nagyvilág az idén október 26-án ünnepel.

„1553. október 26-án Michael Szervetuszt arra ítélték, hogy következő napon kivezetessék a Champel-re és ott élve elégettessék, könyveivel együtt.”

„A tüzet meggyújtották. A zöld fa nem ég könnyen, nem csapnak föl belőle a lángok. Füstöl, serceg, egyenlőtlenül és lassan ég. És így Szervét Mihály élete nem gyorsan, egy izzó tűzfalban hunyt ki. Sokkal inkább lassan pörkölődött, kínhalálában is végig tudatosan követve a tűz hüvelyenkénti haladását. A lángok nyaldosták, a kén a szemébe folyt és mindez nem percekig, hanem teljes fél óra hosszát. „Szegény fejem, hogy nem halhatok már meg egyszer ebben a tűzben”, hallották a nézők Szervetusz mormolását. Végül egy utolsó imát ordí-

tott az úr felé, és hamvai összekeveredtek könyve hamujával.”

„Mi is egy könyv? Papír, papondekli, marhabőr, ragasztó, tinta? Ötleteink megtestesítője, lelkünk kézzelfogható vetülete?”

„Ez a könyv története – Szervét Mihály könyve – egy régi könyvé, egy ritka könyvé, azé a könyvé, amely egy nagy tudományos felfedezés titkát tartalmazta. De más régi, ritka könyvekkel ellentétben, ezt a könyvet már megjelenése pillanatában megtámadták, gonosz és rendszeres következetességgel, azzal a céllal, hogy a túlerő hatalmával teljes egészében megsemmisítsék.”

„Azok szervezete, akik a védelmére keltek volna, aránytalanul gyenge volt. És mégis, valahogyan, fennmaradt a könyv három példánya.”

A hódmezővásárhelyi egyházközség ingatlanai

A két légi felvételen, melyeket fiam, dr. Ormos Pál (Szeged) készített, a hódmezővásárhelyi egyházközség két ingatlanja látszik. Az egyik a templom, a másik a város északkeleti peremén elhelyezkedő temető.

Hódmezővásárhelyen, több alföldi mezővároshoz hasonlóan, már a XVI. század végén volt unitárius gyülekezet, de ez a következő évszázadban megszűnt. 1880 körül újra megalakult, és a XX. század első felében a budapestin kívül a legnagyobb Királyhágón inneni gyülekezet lett. Az újraindulásban Nagy Tamás polgári iskolai tanár mellett jelentős szerepet játszott Szamecz András (1810-1899), akinek a síremlékét, városi ünnepség keretében, a közelmúltban újították fel az unitárius temetőben. Szamecz András 48-as honvéd volt, aki a negyvennyolcas politikai elveknek volt a városban népszerű agitátora s az országgyűlési képviselői választásoknak diadalmas főkortese (Szeremlei Samu: Hódmezővásárhely története, V. kötet, 1913), akkoriban az egyházközség főgondnoka. Sírja mellett nyugszik a temető legrégebbi, jobbra már elsimult sírhantjai között, a temető sarkában nagyanyám, dr. Ormos Jenőné, aki apám (dr. Ormos Pál kórházi főorvos, 1938-tól az egyházközség főgondnoka) megszülése után két héttel hunyt el 1894-ben. A temető közepén áll a Kovács család tornyos síremléke (a torony talán kivehető a légi felvételen, kiemelkedik a temető fái közül, nyíllal jelölve). Kovács József (1829-1927) téglagyáros volt az egyházközség anyagi támasza, a XX. század elején a főgondnoka. Az ő biztosította építőanyagokból épült fel a templom és a mellette levő egyházi épület (iskola, lelkészi és kántori lakás) a Völgy utcában (az egyik felvételen látszik). Ennek előtte az első istentiszteletet 1880-ban tartották a polgári iskolában, az iskola pedig egy ma is álló földszintes házban a Vörös-kereszt utcakereszteződésnél 1891-ben nyílt meg, 70 tanulóval (Böszörményi Ede: Unitáriusok. Hódmezővásárhely történetében, Szabó Ferenc főszerkesztő, II. kötet, 705. lap, 1993). Az iskola 1931-ig, a két épületben tehát összesen 40 éven keresztül állott fenn, e sorok írója ott végezte az első három osztályt. A templomot 1912-ben szentelték fel, Barabás István lelkészsége, Boros Áron kántor-tanítósága idejében. A templom felavatásáról nagyapám egy

fennmaradt levelében így számolt be fiának (apámnak, aki akkor Budapesten tanult orvostanhallgatóként):

Kedves Fiam!

Végre lezajlott a templomszentelés, ami várakozáson felül szépen sikerült. Vidékről igen sokan, legalább nyolcvanan voltak jelen. Ferencz József püspök, Józán esperes, a volt itteni papok majdnem mind itt voltak. Világi notabilitások szintén, közöttük Fekete Gábor kolozsvári táblai elnök. Vasárnap délelőtt volt a felszentelés, délután 2 órakor fényes közebed és délután 6 órakor kezdődő orgonahangverseny. Ez utóbbi nagy belépti díj mellett, és a templom mégis tömve volt. Nagy élvezettel hallgattuk a hangverseny minden számát. A programot az egész ünnepélyről itt küldöm. Tulajdonképpen tegnap estig voltunk elfoglalva, mert az este Kovácsék, a pap és tanító, meg Lőrinczy tordai esperes és Lolával egyidős leánya vendégeink voltak vacsorára.

Hódmezővásárhely, 1912. május 8.

**Dr. Ormos Jenő,
Szeged**

H Í R E K

A Református Teológiai Doktorok Kollégiuma Egyházi Néprajzi Szekciója 2003. augusztus 25–29. között tartotta Konferenciáját a budapesti Ráday Kollégiumban.

A Konferencia rendes tagja és rendszeres előadója, aki ez alkalommal is meghívott volt, Simén Domokos nyugalmazott unitárius lelkész, aki „A torockói sziklasíros temetkezés és a sírkamra-elkészítés” címen tartott előadást. Külön meghívott előadó volt Pap Gy. László nagyváradi unitárius lelkész, aki a „Fegyelem a bágyoni (Aranyosmente) Unitárius Egyházközségben” címmel tartott előadást.

Egy harmadik unitárius témájú előadás is elhangzott Újváry Zoltán részéről „Folk-lórkutató lelkészek a XIX. Században: Kriza János” címmel.

Harmadnapján a Konferencia levezető elnöke Simén Domokos nyugalmazott unitárius lelkész volt.

Nagy öröm számunkra, hogy már több alkalommal unitárius lelkész is rendszeres meghívottja és előadója ennek a Konferenciának.

*

A Dávid Ferenc Egylet 2003. szeptember 21-én szervezte Nagy Ignác utcai templomunkban a 2003/2004-es év első rendezvényét. „In memoriam Gelei József” címmel.

A gyülekezeti ének után Kászoni József lelkész tartott áhítatot. Dr. Nyiredy Szabolcs elnöki beköszöntője után Bánffy György Kossuth díjas színművész idézte fel Gelei József szellemiségét. Utána Faragó Laura énekművész erdélyi népdalokat énekelt.

A gyülekezeti ének elénekélése után mindkét himnuszunk elénekélésével zárult az est.

Tisztelettel köszöntjük Rázmány Csabát, a Magyarországi Unitárius Egyház Főpásztorát, aki augusztus 27-én, a Budapesti Belvárosi római katolikus templomban a Vitézi Rend avatőünnepségén egyházi szolgálatot végzett. A Vitézi Rend főkapitánya, a magyarság érdekében kifejtett odaadó munkájáért, valamint nemzetünk hírnevének terjesztéséért a *Vitézi Rend Ezüst Érdemkeresztjét* adományozta a püspök úrnak..

Adja az Isten, hogy az elkövetkezendőkben is maradék nélküli odaadással tudjon tenni magyarságunkért, Egyházunk nevét is öregbítve.

a szerkesztőség

EVANGÉLIUMI SZÍNHÁZ

2003. október 30-án,
csütörtök este 7 órakor
bemutatja

**Jean Giraudoux:
TRÓJÁBAN NEM LESZ
HÁBORÚ**

*

**December 10.
UNITÁRIUS NAP!
Este 19 (hét) óra!**

*

Jegyárusítás mindennap
a 250-5338-as telefonon
és hétfő, szerda, péntek
délután 14–18 óra között a
DUNA PALOTA portáján.
Telefon: 235-5500

**Helyárak:
1500 Ft, 1100 Ft, 900 Ft**

*A tizenkilencedik
bemutató elé...*

Néhány évvel a második világháború kitorése előtt, 1935-ben egy francia drámaíró, Jean Giraudoux az ösztönök nyugtalanságának, a költői előérzetnek és az emberi szorongásnak a hangján szólalt meg a pá-

rizsi ATHÉNÉE-színház színpadán. A gyűlöletből izzó világhatalmi vetélkedésben, a háború küszöbén világosságot gyújtott az irdatlan sötétségben – hirdette az emberséget, a békét és a háború gyalázatát. Láttá a háború végzetét, hallotta fenyegető zaját. Trójában – a világban – háború készülődik; vigyázatok! De az emberiség nem hallotta meg a költő szavát. Kitért a második világháború!

Több mint fél évszázada hangzott fel az igaz emberség lelkiismeretéként a költői mementó – s a világ még mindig nem szabadult meg a háború rémétől. Hisszük és valljuk, hogy ezt a mementót újra kell mondani! Nincs végzet, csak önző emberi gonoszság, emberi érdek van, amelynek legyőzhetetlennek látszó szövevényét nevezte el a harcba belefáradt ember végzetnek. Ezt a gyarlóságot kell száműzni életünkéből.

Különös igézetet áraszt Giraudoux – kialakítja azt a lelkiállapotot, amely a korok és társadalmak fölötti lebegésbe emel –, költészetben oldja fel az ellentéteket. Nekünk ezt üzeni ma. Bárcsak így csengene furcsa, gyakran kételyektől fátyolos hangja emberek és nemzetek, kicsik és nagyok, erősek és gyengék – mindnyájunk szívében. Talán eljön végre ez az idő is! És akkor nincs többé tragédia, nincs többé végzet. Akkor a ködös istenek és démonok meztelenül és nevetségesen dideregnek majd a leleplezett Olümposzon, s a bizó, sugárzó emberi szemek csak tanulságért néznek majd vissza a történelembe. Akkor: Trójában valóban nem lesz háború!

**Budapest, 2003.
a Reformáció ünnepén**

November 23-án, vasárnap 18 órától, Varga Vilmos és Kis Török Ildikó, nagyváradi színészek Wass Albert estét tartanak a budapesti Bartók Béla Unitárius Egyházközség templomában. (1092 Bp., Hőgyes E. u. 3.)